

delavsko kmečka enotnost

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SL. PRIMORJE IN TRST

Leto III, št. 13.

Poština plačana v gotovini.

Trst, 21. maja 1947.

Spedizioni in abbon. postale II° gruppo. Cena: 8 ML, 6 JL, 4 din.

Sindikalna enotnost in mezdno vprašanje

14. maja je potekel rok, do katerega bi moral biti sklican generalni kongres Enotne sindikalne organizacije in bi bila tako izvedena enotnost delovnega ljudstva.

Ugotavljamo pa, da je volilo dotlej še 35 tovarn in podjetij s skupno 8359 delavci in nameščenci, torej komaj 7% vseh delavcev in nameščen-
cev, ki imajo volilno pravico na ozemlju cone A, ki bo pripadlo Tržaškemu ozemlju.

Kdo je kriv, da smo še tako daleč od sindikalne enotnosti?

Vsakdo ve, kako se je do sedaj razvijalo delo za sindikalno enotnost in kakšnega izvora so bile ovire pri delu, da bi se vendar uresničila enotnost delovnega ljudstva. Dejstvo je, da so Enotni sindikati od vsega začetka iskreno delovali za sindikalno enotnost in da so težili z vsemi silami, da bi se tako zaželela enotnost čimprej izvedla. Pri Delavski zbornici pa smo od vsega začetka videli, da so skušali venomer in na razne načine ovirati in zavlačevati delo za sindikalno enotnost.

Počasi, vendarle vztrajno in nezadržno nadaljevanje operacij za enotnost gre predstavniki Delavske zbornice vedno bolj na živce, čeravno so v začetku volitev razglašali na vse kriplje in na vse štiri vetrove svoje »velike zmage in uspehe«, ko so volili bančni nameščenci.

Ze od vsega začetka so predstavniki Delavske zbornice razvili svojo propagandno kampanjo proti Enotnim sindikatom. Prva faza te lažne in tendenciozne kampanje se je pričela ob priliki prvega maja, ko je Delavska zbornica napadla Enotne sindikate, češ da nečije praznovati prvega maja z rdečimi zastavami delovnega ljudstva. Namen je bil jasen: oblatiti Enotne sindikate in jim naprtili krivdo, da bi naj prvi maj ne bil praznik najširših plasti delovnega ljudstva.

Gonja za prvi maj je klavno propadla. Ogromna manifestacija delovnega ljudstva je pokazala vsej javnosti našega ozemlja moč naših ljudskih množic in pokazala vsem, kje je delovno ljudstvo.

Dejstvo pa je, da je delo za sindikalno enotnost zašlo v začetku in da se je znašel Osrednji odbor za sindikalni sporazum pred prekinitvijo vsakršnih stikov med obema sindikalnima organizacijama.

Enotni sindikati so že svoj čas opozarjali na nevarnost volilne kampanje, ki nikakor ne more konkretno koristiti sindikalni enotnosti in samo resno ovira delo Osrednjega odbora za sporazum.

Naša organizacija je Delavske zbornice trikrat predlagala, naj opusti vsakršno volilno kampanjo in se resno posveti rešitvi konkretnih vprašanj sindikalne enotnosti.

Živel maršal Tito!

V nedeljo praznuje maršal Tito svojo in z njim vsi jugoslovanski narodi 55letnico svojega velikega voditelja. Praznovali jo bomo tudi mi, sinovi in hčere slovenskega

naroda, po 13 stoletjih prvič spet politično in gospodarsko svobodnega, neodvisnega, ki si je pod vodstvom maršala Tita v krvavi borbi izvojeval in ustvaril svojo lastno dr-

žavno tvorbo, ljudsko republiko v bratski zvezi vseh jugoslovanskih republik.

Maršal Tito se je rodil pod streho hrvatske kmečke aiše in prekalil v delu industrijskega proletarca. Njegov duh je zrasel iz osnovnih plasti jugoslovanskih ljudstev in se sprostil v duhu marksizma in leninizma vseh spon, ki so naše jugoslovanske narode uklenile v suženjstvo zapadnega družbenega, gospodarskega in političnega sistema.

Iz teh osnov je črpal vse veliko spoznanje, vso nezlomljivo voljo in moč, vse legendarno junaštvo. Z njim je usmeril v zadnjem desetletju pred vojno vse najboljše sile jugoslovanskih narodov na pot resnične politične in gospodarske osvoboditve. Z njimi jih je v štirih letih najhujšega suženjstva očeval politične in narodne smrti. Z njimi jih je povedel — v zgled vsem ostalim evropskim narodom — skozi herojske borbe proti najhujšemu sovražniku vseh časov do zmage in resnične svobode.

Maršal Tito je dosegel še vse več. V duhu velikih naukov o enakosti in bratstvu vseh ljudi je v dobi najhujšega gorja iz sovraštva jugoslovanskih narodov, ki jih je kapitalistični in imperialistični nacionalizem v službi okupatorskega nacifašizma pogнал v medsebojno klanje, zgradil njih resnično, tvorno in kulturno bratstvo. V gigantski borbi in potem v silnem poletu dela je

ustvarilo bratstvo čudeže, ki jim na svetu ni enakih. Pod vodstvom maršala Tita se je ljudstvo uprlo deseterim premoči, brez orožja najpopolnejšemu vojaškemu stroju in ju premagalo. S primitivnimi in celo uničenimi proizvodnimi sredstvi se je uprlo po vojni gospodarski krizi in vsem njenim socialnim pojavom — od brezposelnosti do lakote — ter jo premagalo in se preko vsega s silnimi koraki napotilo v dobo popolne tehnične in duševne civilizacije ter kolektivne in individualne gospodarske neodvisnosti.

Maršal Tito je bil končno pobudnik velike ideje bratstva Slovanov in Italijanov, ki bo — sproščena vseh protiljudskih izkoriščevalnih mahinacij zapadnih imperialistov in kapitalistov, zblížala jugoslovanske narode z italijanskim do njih tesnega gospodarskega in kulturnega sodelovanja. In na Tržaškem ozemlju je ta ideja temelj novega pozitivnega in naprednega političnega sožitja njegovega ljudstva, hkratu pa osnovni pogoj njegove resnične neodvisnosti.

Njen trenutni življenjski odraz se nam kaže prav te dni v borbi za združitev vseh delovnih ljudi v enotni strokovni organizaciji, ki je hlapci kapitala in imperializma v svoji narodnostni nestrpnosti odklanjajo, ker bi pomenila zmago trdno združenih delovnih ljudi nad izkoriščevalci. Zato bomo vsi tržaški Slovenci in Hrvati in z nami vsi demokratični Italijani prav v teh dneh z odločno borbo proslavili praznik našega velikega pobudnika in učitelja.

Zahteva ES: Rešitev mezdnega vprašanja

Po vseh tržaških tovarnah in delavnicah se je razlil val ogorčenja in nezadržnega protesta. V ladjedelnici pri Sv. Marku, v Strojnih tovarnah pri Sv. Andreju, v Ilvi, pri Sv. Roku in v Tržaškem arzenalu se dvigajo glasovi borbene razpoloženih delavskih množic: Zajezite draginjo! Zagotovite ljudem njih življenjski minimum! Položaj je tako resen, da je treba računati s tem, da bo delavstvo seglo po skrajnih sredstvih.

Delavska zbornica je na te predloge odgovorila, da volilne kampanje v svoj prid ne more ustaviti, ker naj bi jo vodili neznatni krogi. V uradnem pismu, ki ga je poslala Enotnim sindikatom, je bilo med drugim rečeno: Delavska zbornica daje Enotnim sindikatom popolno prostost glede volilne kampanje, ker se sama ne more obvezati, da jo zase prepreči. Tako sta se razvili iz navadne volilne kampanje najogabnejša klevetniška gonja in volilna špekulacija, sprčo katerih so volitve popolnoma zastale.

Dejstvo je, da je v zadnjih sedmih mesecih, odkar trajajo pogajanja za sporazum, za katerega so se zavzeli najboljst

da si izvojuje svoje ekonomske pravice.

Ponovno smo že opozorili na zgrešeno politiko ZVU, ki pospešuje inflacijo in draginjo, podpira domače kapitaliste na vsakem koraku, da izbijajo iz vsakega izsiljenega poviška plač ali draginskih doklad svojih nove, posebne dobičke. ZVU dopušča špekulacije in črno borzo, ZVU viša davke, takse in pristojbine ter daje s tem zgled in

prav zaradi tega so izvajali Enotni sindikati nenehno pritisk na Osrednji odbor za sindikalni sporazum, da bi se pospešile volitve in čimprej dosegla sindikalna enotnost na Tržaškem ozemlju.

Pred nami so nujne naloge: Treba je napeti vse sile, da uresničimo sindikalno enotnost. Prav mi moramo biti avantgarda sindikalnega pokreta pri nas, da pokažemo pravo in zdravo pot do te enotnosti.

Problem ureditve delavskih plač je eno naših najvažnej-

pobudo za vsako brezvestno in brezobzirno povišanje cen tudi najnujnejšim življenjskim potrebščinam.

Ze v letošnjem februarju so bila živila do 50 krat dražja kakor pred vojno, medtem ko so mezde in doklade dosegale povprečno le 15 kratno višino tedanjih. In odtlej se je položaj do danes še enkrat toliko poslabšal.

ZVU krati tržaški industriji delo, ki se ji je ponovno po-

ših vprašanj in se bomo morali v prihodnjih dneh trdno boriti, da zagotovimo delovnemu ljudstvu dostojne dohodke. Vprašanje ureditve mezd-nih odnosov postaja dan za dnem vedno bolj pereče in nujno. Cene živil rastejo vsak dan vedno bolj in bolj, delavske plače pa zadoščajo zmeraj manj za najskromnejše življenje naših družin.

To vprašanje moramo rešiti. In na tehtnico moramo položiti vso skupno težo vseh delovnih množic. Zato je odločilno, kdo se bori resno in resnično za sindikalno enotnost in s tem za dobrobit najširših ljudskih množic na vseh področjih našega ozemlja.

Ivan Bukovec-Vojmir.

nudilo iz njenega naravnega zaledja. Pri vsem navideznem blokiranju odpustov ljudi z dela je ZVU in z njo vsi neposredni izkoriščevalci tržaških delovnih množic odgovorna za to, da je 37.000 ljudi brez dela, da 100.000 Tržčanov strada.

Sleparija z draginjskimi dokladami

Zaman so vsa mezdna pogajanja in sporazumi. Poviški plač in doklade, ki jih danes izplačujejo za mesec dni nazaj, že davno več ne odgovarjajo sedanjim cenam živil in ostalih potrebščin.

Vsi sporazumi o plačah in posebej še o draginjskih dokladah so bili vedno znova sklenjeni z vidika, da se delavčevi dohodki uskladijo s stalno naraščajočimi cenami. A niti enkrat se jim plače in dohodki niso niti približale. Ljudem zaslužek ne zadostuje niti za najskromnejšo hrano in krov. Igra z dokladami je bila pesek v oči. Danes delavca nihče ne prepriča več, da ni bil osleparjen za svoj z žulji in znojem zaslužen kruh, ki ga ni nikoli dovolj zaslužil zase in za svojo družino, osleparjen od meseca do meseca. (Nadaljevanje na 2. strani)

In zopet na račun delovnih ljudi

Uprava Acegata zatrjuje, da ima to mestno podjetje celih 800 milijonov lir primanjkljaja. Ko so zadnjice o tem razpravljali v conskem svetu, so prišli do zaključka, da bi bilo treba podjetje nemudno sanirati s celo vrsto ukrepov, ki so že takoj na prvi pogled odkrili, da nameravajo vse breme prevrniti na množico delovnih ljudi.

A kdo je kriv sedanjega gospodarskega položaja podjetja?

«Laboratore» ugotavlja v eni svojih poslednjih števil celotno vrsto primerov slabega gospodarstva pri Acegatu. Zaradi tega je utrpelo podjetje ogromno škodo v zadnjem letu vojne o priliki zavezniškega bombardiranja v remizah v ulici Brolletto, kjer je bilo brez potrebe uničenih mnogo njegovih tramvajskih vozov. Zaradi tega je plačalo dvojno ceno za kompresor na svoji motorni brizgalni. Iz enakih razlogov bo moralo plačati lepe

vsote za službene obleke svojih nameščenec, ki jim jih je pogodbeno dolžno preskrbeti.

Conski svet je poleg drugega sklenil predlagati poverjeniški vojaški oblasti, da bi odredila znatno zvišanje pristojbin za elektriko in plin ter podražitev tramvajskih vozov. Električni tok za razsvetljavo naj bi se podražil na 6,40 od-

nosno 9,30 in 8,80 lir za kw, plin na 10,50 odnosno 13 za m. stot, voda na 7,8 odnosno 7,50 na m. stot. Tramvajske vozne naj bi se povišale povprečno za 2 liri. Tako bi del primanjkljaja plačale množice tržaških delovnih ljudi.

ZVU pa naj bi poleg tega privolila, da požene podjetje nekaj 100 tramvajskih uslužbencev na ceste, da bi se tako še povečala nezaposlenost, ki je pregnala tržaške delovne množice že na rob propasti. Mar se ne bi raje odkrižali nekaj takih »visokih« uradnikov, ki jih masno plačujejo zato, da jim z zgrešenim gospodarjenjem zapravljajo milijone?

Ogabna politika

v tržaški bolnici

Uprava tržaške bolnišnice je izdala pred kratkim vrsto ukrepov, ki mejijo po svoji izvedbi že na socialni prestopke najhujše vrste. Večjemu številu bolničark in snazilk je bilo treba priznati službeno stalnost,

ker so že celo vrsto let nameščene v bolnišnici. Po nalogu uprave je moral zdravnik pregledati zdravstveno stanje prizadetih, toda pri tem je imela zdravniška preiskava nekaterih uslužbenk docela formalni značaj, pri ostalih pa je bila opravljena z največjo verno in pikolovsko natančnostjo. V prvem primeru je šlo za uslužbenke, ki so upravi kakorkoli, politično ali drugače pri sreč. Vedeti pa je treba, da so bile vse že takoj ob sprejemu v službo zdravniško strogo preiskane in da je sleherni njih zdravstveni nedostatek ali celo bolezenski pojav posledica naporenega dela in predvsem bede ter pomanjkanja, v katerih so preživela zadnja vojna leta in sploh ves čas, odkar so na delu v bolnišnici.

Povsem enakega značaja je bil izpopolnjevalni tečaj za bolničarke, h kateremu uprava bolnice ni pripustila vseh upravičenih uslužbenk, marveč le one, ki takrat upravljajo posle bolničark, čeprav so bile enako kakor vrsta ostalih uslužbenec sprejete v službo brez vsake strokovne kvalifikacije in dodeljene brez posebne presoje eni ali drugi delovni kategoriji. Veliko uslužbenk z enako in tudi daljšo prakso, zlasti pa one, ki štejejo nad 35 let starosti, na ta način niso bile prepustene v tečaj, tako da bodo starejše zaostale v strokovni kvalifikaciji za mlajšimi, pa čeprav jih je dolgoletno delo v bolnišnici praktično mnogo več naučilo kakor pa mlajše.

Stanovanjska kriza in ICAM

Na eni svojih zadnjih sej je Mestni osvobodilni svet razpravljal o sedanjih stanovanjski krizi v Trstu, ki presega že poslednjo mejo socialne pravice in zdravstvenih načel. Nemajhna je pri tem krivda ravno fašističnega avtonomnega zavoda za ljudska stanovanja v Tržaški pokrajini, ki si je po prvi svetovni vojni privzel le drugo ime (ICAM) v vsem ostalem pa ostal zvest svoji protiljudski stanovanjski politiki in kapitalu, ki ga je finansiral.

Leta 1940. je bilo ocenjeno njegovo premoženje, ki si ga je ustvaril z denarjem mestne občine in bank, predvsem pa pozneje z dotacijami fašističnega režima, na malne 122

milijonov tedanjih lir. Razpolagal je s 501 hišo, 4486 stanovanji ter 104 lokali na stavbiščih s skupno površino 254.160 kv.m. V njegovih hišah je bilo nastanjenih 17.000 ljudi, priseljenih večinoma iz italijanskih dežel in preverjenih fašistov.

Prav sedaj pripravljajo v vodstvu zavoda na skritem novi statut, ki že po značaju teh priprav ni ničemer demokratičen. Medtem pa si zamenjujejo prizadeva na tisoče ljudi, da bi si kako zagotovili primerno streho nad glavo. Položaj je tak, da živi 4 do 6 ljudi v sobicah, ki merijo komaj 9 kv.m, ali celo 8 do 9 ljudi v sobah s površino 16 kv.m. Na drugi strani pa je zavod v desetletju pred vojno gradil vrsto hiš za 1000 ljudi, ki imajo na razpolago 1781 sob, malone po dve na človeka.

Tako stanje je nevarno. Zavod bi moral naglo graditi nove hiše, obnoviti v vojni poškodovane, zagotoviti ljudem človeka dostojno bivališče in tako vsaj delno omiliti sedanjostanovanjsko krizo.

Pekovski delavci zamen čakajo na zvišanje draginskih doklad

Ze 1. aprila t. l. morale biti pekovski delavci v nameščenecem povišane njih dosežanje draginske doklade. Po dolgih pogajanjih je Delovni urad pričetkom maja priznal to njihovo pravico in je pozval pekovske obrtnike, naj delavstvu izplačajo odgovarjajoče nove doklade. Pekovski obrtniki pa še zmerom oklevajo in ugovarjajo. Pri tem računajo, da bodo delavce pognali v borbo tudi za njih lastne interese. Postavljajo se na stališče, da bodo utegnili ustreči delavskim potrebam zgolj, če dosežejo višje prodajne cene kruha

Volite kandidate!
Enotnih sindikatov!

in drugih svojih izdelkov, in jih sploh izkoristili, kakor jim je to pretkano uspelo pred poldrugim letom.

Toda pekovski delavci so tokrat povsem drugačni misli. Vznenirjenje v njihovih vrstah je skrajno utemeljeno. Med njimi se uveljavlja misel, da bi sprožili stavko, če delodajalci nemudoma ne bi izpolnili svojih obveznosti. V ponedeljek zvečer so pekovski delavci in nameščenici zborovali ter preučili nastali položaj.

Dan za dnem

KDO PODPIRA DELAVSKO ZBORNICO? Manifest ES so nalepili tudi v delavnici inž. Karla Beltrama. G. inž. se je razvel in naročil zaupnici Delavske zbornice, naj ga strže. Lepakov Delavske zbornice in Lega nazionale je bilo doslej že dosti v Beltramovi delavnici, toda ravnanje inž. Beltrama je očitno samo v korist interesov delavskih množic, ki jih Delavska zbornica v imenu takih inženierjev tako neznanjsko zagovarja.

KMETIJSKO ZADRUGO bodo ustanovili v Ankaranu-Valdoltri. Pridelke bodo oddajali v Koper.

Rešitev mezdnege vprašanja

In pri vsem tem so ljudje še tako daleč, da so jim določene osnovne potrebe sploh nedostopne. V vrstah postajajo žene n. pr. pred prodajalnami kuriva, da bi dočakale pest oglja ali naročaj drv vsaj za toplo kosilo ali večerjo. ZVU je odgovorna, da danes v Trstu ni ne oglja ne drv, ne plina. Medtem pa tihotapijo v Italijo cele vagone kuriva. In ZVU ne ukrene niti toliko, da se take zločinske kupčije ne bi ponovile. Kdo bo rešil mesto tega pomanjkanja?

Dovolj je slepomišenja DZ

In kaj so ukrenili gospodje pri Delavski zbornici, ki se v obrambi »pravice in interesov« tržaškega delavstva tako očitno opirajo na delodajalce, industrije in veletrgovce? Ti njih gospodarji so z grožnjami speljavali v Delavsko zbornico svoje uslužbence v imenu nekega »italijanstva« Trsta, ki naj bi ga ogrožalo po njihovih, zlaganih, podatkih čistih in celih 19.000 Slovanov. Odveč so vsa ta izumetničena protislovja spričo bede, ki enako tare italijanskega kakor slovenskega delavca.

Odveč je ljudem vse umetno zavlačevanje volitev in sindikalne združitve, ki ima zgolj ta namen, da ostanje delavske množice razcepljene in zato oslabiljene tudi v borbi za svoj kruh.

V zavesti splošnega pomena, ki ga ima ta čas rešitev mezd, in sledeč obči zahtevi delovnih ljudi, da se končno reši mezd-

ni problem, so se ES pripravili na novo borbo.

Generalna skupščina ES

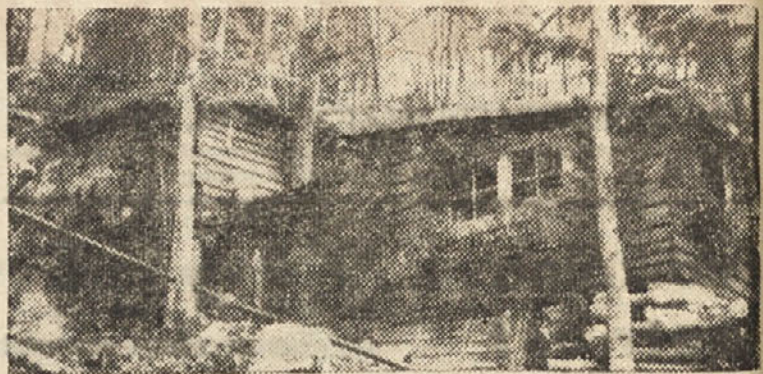
Zato bodo sklicali te dni generalno skupščino vsega svojega članstva s področja Tržaškega ozemlja, kolikor ga je v coni A. Na tej skupščini bo delavstvo presodilo položaj in ugotovilo odgovornost vseh prizadetih za sedanje nevarno stanje. Na njej bo zahtevalo enkrat za vselej, da oblasti odločno in brez oklevanja ukrenejo vse, kar je potrebno, da se odpravi draginja, odnosno povišajo plače in doklade ter odpravi krivično nesorazmerje med njimi in cenami življenjskih potrebščin, da se z eno besedo delavstvu zares zagotovi življenjski minimum.

Na svoji skupščini bo delavstvo postavilo svoje zahteve tudi glede potrebščin, ki se sedaj odtegujejo trgu. Predvsem vprašanje kuriva. Prav zdaj je bilo objavljeno, da je Jugoslavija pripravljena dobavljati Trstu 15.000 ton premoga na mesec. ZVU se spričo tega ne bo mogla več izgovarjati, da nima možnosti mestu zagotoviti potrebnega kuriva.

Le s takim skupnim nastopom, le s tako jasno postavljenimi zahtevami, le z odločno in enotno akcijo, z borbo vseh za vse, bo delavstvo doseglo uspeh. V Enotnih sindikatih bo dalo tej svoji borbi organizacijski okvir in razredni značaj.

PARTIZANSKA TISKARNA „SLOVENIJA“

pri Vojskem nad Idrijo, v kateri je bil tiskan „Partizanski dnevnik“, poleg drugih listov, letakov in tiskovin iz časov borbe, je bila v nedeljo slovesno izročena javnosti.

Partizanska tiskarna

Na mitingu: Bevk in ministri: Tomo Brejc, general Avsič, Edvard Kardelj in Franc Leskošek.

POLITICNI PREGLED

Sadovi dolarske politike in sovjetskega sodelovanja

Presledki med velikimi mednarodnimi konferencami se kažejo kot politično zatiranje samo na zunaj. Dejansko je to vedno čas sila intenzivnega zakulisnega dela, čas priprav na nova pogajanja, ko poskuša vsaka velesila utrditi svoj položaj in okrepiti možnosti za uspeh svojih načrtov.

Tako je tudi danes. Ceravno je nemško vprašanje na videz res stopilo v ozadje in smo priče dogodom, katerih nujnost sicer ni majhna, a na prvi pogled vendarle bolj lokalnega pomena, nas vendar vrednotenje teh dogodkov prepriča, da so njihove gibalne sile mnogo večje in da tudi njihov pomen presega ozki okvir meja ene same države.

Tako n. pr. vladnih kriz v Italiji in Franciji ne moremo uvrstiti med običajne pojave v notranjem političnem razvoju obeh držav.

Vladna kriza v Franciji, ki je nastala zaradi gospodarske in kolonialne politike vlade, je bila rešena z istopom komunistov iz vlade. Obe glavni vprašanji, gospodarsko in kolonialno, pa sta ostali odprti in že sama sestava nove vlade zbuja dvom, da bi ju ta mogla rešiti ali vsaj približati rešitvi.

Nova francoska vlada pomeeni predvsem kapitulacijo pred francosko desnico, ki ji — ker zastopa interese velikih pridobitniških krogov — ni do resnih gospodarskih ukrepov, ki bi odpravili francosko gospodarsko krizo in predvsem zboljšali položaj malega človeka, in ki zastopa politiko močne roke v kolonijah. Vse desničarske stranke — naj si bo bolj sredinska MRP, liberalna PRL ali fašistična degolistična zveza pa uživavajo prikrito podporo ameriške politike. Znana so n. pr. pogajanja med De Gaulleom in ameriškim veleposlanikom Buhlittom. Postavimo lahko trditve, da vladna kriza ni bila v interesu Francije in samsamo posredno v interesu francoske desnice, temveč da se namerava z njo okoristiti predvsem ameriški imperializem.

Podoben je položaj v Italiji, kjer je vladna kriza nastala prav tako nenadno z odstopom De Gasperijsa. Zanimivo je, da je zadnja vladna kriza nastala po povratku De Gasperijsa s potovanja v ZDA, sedanja pa tik pred prihodom posebne komisije Izvoznouvozne banke, ki bo preučevala možnosti za novo pomoč Italiji, da je torej obema krizama botroval — dolar. V tem pogledu je zlasti zanimivo pisanje nekaterih italijanskih de-

ničarskih listov, ki pravijo, da je Italija potrebna ameriške pomoči, da pa je ta pomoč odvisna od dognanj ameriškega poslanika v Rimu in Trumanovega odposlanca pri Vatikanu. Ti listi pišejo nadalje, da je Vatikan važen faktor pri podeljevanju te pomoči.

Italijanska vladna kriza trenutno še ni rešena. Novo vlado sestavlja stari Nitti, zadnji iz one predfašistične preteklosti, ki je omogočila fašizmu, da se je polastil oblasti. Vladna kriza v Italiji je še bolj očitno kakor v Franciji — ameriško maslo.

Italijansko gospodarstvo drvi skoroma navzdol; lira izgublja dnevno na vrednosti. Bistvo italijanske gospodarske in politične krize pa je v tem, da sredinske in desničarske skupine nočejo resnih notranjih ukrepov, ki bi lahko krizo najprej zavirali, nato pa stanje zboljšali, a bi pa škodovali velikim gospodarskim močtem. Zato je šejejo zdravila v Ameriki, v dolarjih, ki bi pomenili gospodarsko vsekakor samo začasno rešitev, ne cel erti pa vedno večjo odvisnost od ZDA. Vsi ti načrti ne teže za gospodarskim izboljšanjem, marveč za zaviranjem rastočega vpliva naprednih sil v Italiji. Nekoliko manj ostro, a vendar v isti meri, se razvija sedanj položaj v Franciji.

Po drugi strani poročajo londonski listi o pogajanjih med Anglijo in ZSSR. Po teh poročilih gre za sklenitev velike trgovinske pogodbe, po obsegu največje po vojni. Stevilni Angleži — celo nekateri konservativci — jo pozdravljajo kot sredstvo, s katerim bi se Anglija rešila ameriških klešč. Vsekakor bi taka pogodba pomenila v angleški politiki velik preokret k realističnemu gledanju in obenem veliko prispevala k mednarodnemu sodelovanju.

Mednarodno sodelovanje, sodelovanje med velesilami, je danes glavni faktor miru na svetu. Sovražniki miru, ki tega sodelovanja nočejo, trobijo na vsa usta, da sodelovanje med Zahodom in Sovjetsko zvezo ni mogoče že zaradi različnosti socialnih sistemov. Moskovski list „Novoje vremja“ odgovarja na te teorije in ugotavlja, da je vsekakor dana možnost tega sodelovanja. List pa približuje, da je treba ločiti med možnostjo in med voljo do mednarodnega sodelovanja. Medtem ko je SZ neje pokazala, da si tako sodelovanje želi, marveč se je zanj tudi ob vsaki priliki borila, pa zlasti v Ameriki to voljo zelo pogrešamo.

Hotel za reveže

Tržaška občina je s pomočjo raznih dobrotnikov ustanovila l. 1901. v ul. Pondares ljudsko prenočišče. V veži na levi strani je spominska plošča, ki je bila postavljena po zvezi v spomin na ta dogodek.

Od 8. ure zjutraj pa do 19. zvečer je poslopje kakor izumrlo. Se le ob tej uri začne prihati ni-

skoro vso podporo, ki jo prejema, za prenočišče. Razburja se in tolče s pestjo po mizi, da bi dal večjega poudarka svojim besedam. Franja G. je postrežnica, ki hodi po hišah pospravljat. Plačajo ji po 20 lir in hrano ji dajejo. Tu pa hočejo za prenočišče po 31 lir.

Soba za berače: po 7440 lir mesečno

Jožef S. je že 20 let stalni gost ljudskega prenočišča. Nekdaj je bil mornar. Sedaj je berač in ne prejema nobene podpore. Pred osmimi meseci se mu je prisadilo na nogi, da so mu jo morali odrezati nad kolonom. Sedaj mora hoditi z berglami. „V sobi, kjer sem jaz, nas spi osem“, je razlagal. „Vsak bo moral plačati po 930 lir na mesec. Od miloščine živim, ki jo nabere na cesti. In če ne bom nabral dovolj, kam naj grem potem? Na cesto?“

Protekcija za „esule“

„Trenutno sem zaposlen“, je navezal mlad delavec, „in dokler bom delal, bom že iztisnil za prenočišče. Z menoj jih je drugih pet, ki ne delajo. Kje naj oni vamejo denar? Morda pa misli predsednik podpirne ustanove zidati z našim denarjem mednarodno igralnico za inozemske mogotce. Ali je to dobrodelna ustanova?“

Razne italijanske podpirne ustanove, kakor n. pr. Postbellica, so poslale v zavetišče svoje varovance, begunce iz Pulja, za katere plačujejo prenočnino.

„Koliko jih je sedaj tukaj?“ sem vprašal starega Valentina F., ki je že štiri leta vsakodnevni gost zavetišča.

„Mislim, da okrog trideset. Nekateri pridejo komaj dvakrat ali trikrat na mesec sem, ker so po

Pometačeva žena

večini črnoborzijski, ki hodijo po svojih posebnih potih. Tako lahko vidite njihove postelje prazne, drugi pa morajo spati po hodnikih, ker zanje ni prostora po sobah.“

„Koliko jih pa spi po hodnikih?“ „Ne bi mogel točno povedati. Toda zvečer so vsi hodniki zasedeni in včasih tudi mize v čakal-

nici. Saj nas je tu dan za dnevno preko 400.“

Vse vrste ljudi srečamo tukaj, bodisi po starosti ali po poklicu. Pravkar je pridrsal po stopnicah star pometać s svojo ženico. Držala sta se pod pazduho in si pomagala do vrha. Tam sta se ločila. On je šel v moški oddelek, ona v ženskega. Drugo jutro se bosta zopet videla. Tudi Slovencev ne manjka tod. Prav za prav so bili vedno številnejši tod kakor po zaporih, ubožnicah in po drugih podobnih krajih. Avgustin U. ima 60 let in od teh jih je preživel tukaj 15. Dvajset let je delal po tržaških tovarnah. Sedaj je brez dela in brez podpore.

Tu je tudi neki bivši trgovec. Živel je z neko žensko in imel je hišo pri Sv. Ivanu. Takrat je še trgoval in je kar dobro izhajal. Zenska ga je pregovorila, da je prepisal nanjo hišo in vrt. Potem je šla kupčija rakovo pot. Z ženo sta se vedno pogostejše kregala in nekega dne mu je zaprla hišna vrata pred nosom. Sel je k odvetniku in mu povedal kako in kaj. „Zakaj ste pa prepisali hišo nanjo? Ona ni vaša zakonska žena in vam lahko zabrani vstop v hišo,

Edin izmed najstarejših

ki je sedaj njena.“ Tako je bil Lojze G. na stara leta izgnan iz lastne hiše. Odtlej stanuje tudi on v hotelu revežev kakor toliko drugih brezdomcev. I. M.

Majske draginjske doklade za obrtniške, trgovske in kmetijske nameščence in delavce

Po sporazumu, ki je bil dosežen pred 9 dnevi, prejmejo obrtniški delavci in nameščenci v maju naslednje draginjske doklade:

Samci	Dnevničarji		Z mesečno plačo na dan	
	moški	ženske	moški	ženske
Do 20 let starosti	50,—	38,75	400,—	310,—
od 18 do 20 let	42,40	31,65	339,20	253,20
vajenci od 18 do 20 let	40,70	31,65	325,60	253,20
od 16 do 18 let	29,90	24,75	239,20	198,—
pod 16 let	16,70	15,80	133,60	126,40
v drugem polletju vajeniške dobe	14,—	14,—	112,—	112,—
v prvem polletju	7,—	7,—	56,—	56,—

družinski poglavarji			
nad 20 let	50,—	43,90	400,—
od 18 do 20 let	46,40	37,75	371,20

Za dnevničarje so gornje doklade mišljene na delovno uro, za one z mesečno plačo pa na delovni dan.

Za specializirane delavce, sadjerejce, vrtnarje, glavne skladiščnike in nadzornike je določena draginjska doklada, po 42,60 na delovno uro, odnosno 8860 lir na mesec.

Za delavce in nameščence v kmetijstvu so določene naslednje draginjske doklade:

Kategorija	na uro		na mesec	
obrniti nadzornik, traktoristi, šoferji I. kat., cepivci, hlevarji, skladiščniki, čuvaji	40,85		8496	
obrniti delavci, traktoristi in šoferji II. ter konjarji	39,05		8122	
govedarji in kravarji	37,30		6969	
pomožni delavci v hlevih	37,30		7758	

kmetijski težaki			
moški od 18 do 65 let	35,50		7364
od 16 do 17 let	28,40		
žene od 17 do 55 let	24,85		
moški od 14 do 15 in nad 65 let	21,30		
ženske pod 17 in nad 55 let	19,55		

Za trgovske nameščence in delavce pa so bile za maj določene naslednje draginjske doklade:

Kategorija	delavci dnevno		uradniki mesečno	
	moški	ženske	moški	ženske
nad 20 let	420,—	340,40	10.920,—	8.850,40
od 18 do 20 let	352,20	273,90	9.157,20	7.121,40
od 16 do 18 let	293,50	246,50	7.631,—	6.409,—
pod 16 let	156,50	156,60	4.069,—	4.069,—

družinski poglavarji, ki so v službi od 1. okt. 1946 dalje

	moški	ženske	moški	ženske
od 16 do 18 let	336,—	294,—	8.736,—	7.644,—
pod 16 let	294,—	294,—	7.644,—	7.644,—

Kako so nastale delavske strokovne organizacije

Sindikato gibanje se ne razvija povsod istočasno, a obenem so tudi smernice različnih držav drugačne. Na razvoj sindikalnega gibanja vpliva predvsem gospodarska struktura dežele. Razvoj sindikalnega pokreta je, kakor smo že omenili, tesno navezan na razvoj kapitalizma.

V Angliji, matici kapitalizma, se pojavi sindikalni pokret pod imenom „Trade Union“. Močni industrijski razvoj — spričo trgovine s kolonijami in drugimi svetovnimi tržišči — angleško delavstvo ni tako hudo občutilo tako krizo zaradi

nezaposlenosti kakor drugod po svetu. Kapitalist je potreboval delovno silo in je zato tudi delavca plačal tako, da je lahko zadostil minimalnim potrebam svoje družine. Ne gre torej za sentimentalnost ali dobroto delodajalca, temveč le za čisto oportunistično gledanje na stvar. Borbenost delovnega ljudstva za boljše življenjske pogoje in socialno enakopravnost je z druge strani omajala sindikalno vodstvo samo. Čim so se nekateri voditelji povzpeli do višjih položajev, so iz oportunističnih razlogov enostavno izdali interese delovnega ljudstva.

Sindikati so vodili politiko „lavi-ranja“ med dvema glavnima strankama, liberalno in konservativno. Skušali so usmeriti sindikalno gibanje v čisto oportunistično ekonomsko stran ter odvrti delavstvo od borbe za politične pridobitve, brez katerih ekonomska osamosvojitvev ni mogoča.

Isto vlogo igra v Ameriki „Federacija dela“, ki „lavira“ med demokratično in republikansko stranko. Delavsko gibanje v Ameriki ni borbenega značaja, ker tudi tam nezaposlenost ne pride do izraza. Če delavce ne najde zaposlitve v tovarni, se enostavno odseli na deželo, kjer takoj najde delo na „farmah“ (veleposestvih).

Močan razvoj nemške industrije v početku 20. stoletja in v zvezi z njim konkurenca tovarniških izdelkov na svetovnem trgu močno

OPOZORILO VOLILCEM

Pri sindikalnih volitvah imajo volilno pravico tudi oni upravičenci, ki bivajo ta čas na Tržaškem ozemlju, a so jim bile izstavljene osebne izkaznice v Sežani, kjer so imeli doslej svoje bivališče v glavnem v času, ko so oblasti te izkaznice izdajale.

Pa je le uspelo

Razdrto! Po cesti od postojnske strani hrumi nekaj železnega, nekaj težkega!

Kaj je to? Ljudje gledajo začudenje teka za težkim strojem, ivice?

Ne, ne, to pa le ne bo šlo! Toda mladina verjame. Oj, ta mladina...

Gnoja je bilo doma premalo, pa so ga pripravili iz Postojne. Kar

Njvice so premajhne! So jih pa združili in skupno obdelali.

In je uspelo. Navihano so se muzali mladi traktoristi, ko so zavili na prvo njivo in že je stroj zarezal prvo svežo brazdo. Očaneec je pristopil, ogledoval

otpal, zmaljal z glavo. Naravnost se nasmehnil in priznal... Morda malo nerad, a priznati je moral. Sam se je prepričal. Traktorist se je pa muzal in oral, oral...

Traktor ni zarezal prve brazde samo v zemljo. Zoral jo je tudi v nezaupljivost kmeta, da je vidno

dneš so trije traktorji zorali 17 ha zemlje, na katerih bi se morali ljudje in živina mučiti mesec dni

Tudi sejanje in sajenje je šlo na lje so obdelali kakor po navadi. Z združitvijo njiv so pridobili

Sedaj klije v zemlji 7 ha krompirja, 3 ha ovsa, 50 oralov koruze in fižola, 28 oralov ječmena... Pa tudi v tem pogledu je treba opozo-

ri do tudi — sladkorno peso. Da, sladkorno peso, ki jo naša industrija tako hudo potrebuje.

Ob večerih, po delu pa možujejo o vseh teh novih rečeh. In se spominjajo še vojske. „To je pa res prava narodna vojska! Katera vojska pa je še doslej pomagala našemu kmetu pri delu? Naša pa!“

A mi vemo še nekaj. Prihodnje leto bo stvar še vsa drugačna. Letos je bil šele prvi začetek, nova sola, ki so se v njej za bodoče mnoge naučili.

Naši delavci v Beogradu

Delavci iz cone A, ki jih je v Beogradu okrog 300, so s svojimi delovnimi podvigi že zbudili pozornost svojih beograjskih tovarišev. Spočetka jih ni bilo toliko. Njihovo število se je dopolnilo nekako pred tremi meseci. Predzadnje nedelje so delovali pri množičnem delu v beograjskih ulicah. Zaposleni bili predvsem v Dečanski ulici, kjer sedaj urejajo manjši park, okrog katerega bo speljana tramvajska proga. Omenjeno nedeljo so bili na prostovoljnem delu 3 ure. Med njimi je bilo tudi lepo število primorskih Italijanov. Novinarjem so izjavili, da so zadovoljni, ker uživajo docela enake pravice kakor ostali Jugoslovani. Sprokli ne bodo pozabili bratskega sprejema, ki so ga bili deležni v Beogradu.

vpliva tudi na angleško industrijo. Iluzija, da je mogoče rešiti delavsko vprašanje le na ekonomski bazi, se popolnoma razblini. Nastane nova „Delavska stranka — Labour parti“, ki skuša rešiti problem nezaposlenosti z odpuščanjem tujerodcev iz tovarn. Delavski voditelji se poslužujejo malo bolje plačanega delavstva (delavske aristokracije) in stopijo na stran buržuazije. Vse sile delavskih izrodov in buržuazije delujejo na tem, da se proletarske množice odvrnejo od politične borbe. Laboristom do danes ni uspelo rešiti niti eno delavsko vprašanje. Angleško delavstvo vse bolj spoznava, kam vodi ta politika in prišel bo čas, ko bo tudi angleški proletariet ubral pravilno progresivno smer, ki jo je ubralo delavstvo po drugih evropskih državah.

Revolucija v zavetišču

Prva soba v visokem pritličju na desno je čakalnica. Precej dolga prostorna dvorana, kjer je nekaj miz in klopi iz surovih desk, da ljudje, vsaj nekateri, lahko sedijo in zaužijejo skorjino kruha, če so jo prinesli s seboj. Na klopi ob steni sedi nekaj žensk. Prav na koncu je revna v cunje oblečena žena, morda štirideset let. V naročju ima štiriletno deklico. Druga, malo večja, se oklepa njene noge in plašno gleda prihajajoče ljudi. Na nasprotnem koncu, za stekleno steno je urad. Tam izdajajo listke za prenočišče. Pred osmimi meseci so plačevali še po 1,60 lir za noč. Potem je „ECA“, ki upravlja zavod, zvišala pristojbino na 11 lir. Sedaj pa so se go-spodje še bolj opogumili in od 1. maja dalje so določili novo tarifo po 31 lir.

Pri mizah se gnetejo ljudje, sami moški, in živahno razpravljajo o tem novem ukrepu. Ko so zvedeli, da sem novinar, so me brž obkrožili.

„Pomagajte nam“, je začel najbližji, „povejte v listih, da nas izkoristajo in nas takorekoč mečejo na cesto.“

„Glejte“, je dejal Jožef L., ki je brez noge, „20 let sem delal po tržaških tovarnah, dokler mi stroji niso požrli noge. Od zavarovalnega sečeno prejmem po 1000 lir mesečno za pokojnino. Tukaj stanujem že od 1943. l. Sedaj pa zahtevajo, naj samo za posteljo plačam 930 lir na mesec. Z ostalimi 70 litri pa naj se hranim in oblačim. Kako naj to napravim? Niti Krištof ni delal takih čudežev.“

Drugi, Anton G. je že pet let mlače tukaj. Tudi on mora dati

Kako bomo kosili in spravljali seno

Začelo je najtežje, a obenem najvažnejše kmečko delo — košnja. Vsem nam je dobro znano, da tiči napredek našega kmetijstva v živinoreji. Samo ob sebi pa je u-mevno, da brez dobre krme in to pred vsem sena ni mogoče govoriti o živinoreji. Poudarjamo, da zavisi napredek naše živinoreje ne samo od količine, nego tudi od kakovosti sena. Ravno glede kakovosti krme pa je treba spregovoriti nekaj besed.

Od česa je odvisna kakovost sena?

Pred vsem vpliva na kakovost sena — čas košnje. Ni vse eno, kdaj kosimo, če namreč kosimo pravočasno ali pa prepozno. Čim mlajša in finejša je trava, tem več sladkorja, škroba in beljakovin je v njej. Čim bolj se trava približuje svoji popolni zrelosti, tem trša in težje prebavljiva postaja. V času popolne zrelosti gredo vse hranilne snovi v seme; listju in stebli, ki pride pri košnji največ v posev, ostane le manjša množina omenjenih snovi. Glavni sestav stare trave pa je težko prebavljiva vlaknina (celuloza). Pri pozno pokošeni travi odpade seme in z njim večji del hranilnih snovi. To mora vsak napredni kmet vedeti in se po tej ugotovitvi ravnati.

Kositi moramo, ko so trave v cvetju. Ker pa vse trave ne cvetijo naenkrat, se ravnamo po travniški bilnici (festuca) in pasji travi (dactylis glomerata). S pravočasno košnjo si preskrbi kmet tečno in hranilno krmo. S prepozno košnjo pa spravi na senik krmo, ki se po svoji krmilni vrednosti ne razlikuje od slame. Od vseh krmilnih rastlin je detelja najbolj prizadeta pri pozni košnji. Če jo kosimo pozno z namenom, da pridobimo nekaj več krme, zgubimo pri košnji listje in cvetje detelje, v katerih je večina hranilnih snovi, ostanejo nam le stebila, najslabši in najmanj hranilni del rastline.

Tudi pri sušenju in spravljanju sena moramo pravilno ravnati. Čim pravilneje se seno posuši in shrani, tem boljše ostane. Če samo sušenje zmanjša tečnost in hranilno vrednost krme. Se slabše je pa, če se krma večkrat zmoči, ali pa ostane preveč časa na travniku.

Dobro in slabo seno

Vrednost različnih vrst sena je razvidna iz sledečih podatkov: Seno dobre vrste vsebuje 9,7% beljakovin, 41% škroba, 2,5% tolščee, 26,3% težje prebavljive hranilne snovi — vlaknine (celuloze). Seno slabe vrste ima pa le 7% beljakovin, 1,5% tolščee, ter — 33,5% vlaknine. Dobra otava vsebuje: 11,5% beljakovin, 39,4% škroba, 3,4% tolščee in komaj 22,5% vlaknine. Pšenična slama 3% beljakovin, 36% škroba, 1,2% tolščee in 40% vlaknine. Omenjene številke nam povedo le množino hranilnih snovi, ki je seno vsebuje. Ze iz teh številk je razvidna velika razlika med slabim in dobrim senom. Pri dobrem, pravočasno kosinem in pravilno shranjenem senu imamo dosti manj vlaknine kot pri slami in slabem senu. Stvar nam postane še bolj jasna, ko pogledamo tabele, iz katerih je razvidno, koliko hranilnih snovi ene in iste krme

žival lahko izkoristi. Tako vidimo n. pr., da od 22,5% vlaknine v otavi žival izkoristi — prebavi 14% te snovi, medtem ko izkoristi rastlino od 33,5% vlaknine v slabem senu le 15 odstotkov. Pri otavi ostane torej 6,5%, pri slabem senu pa 18 odstotkov vlaknine neprebavljene. Pri pšenični slami pa prebavi živalna od 40% celotne vlaknine le 20 odstotkov te snovi.

Torej je seno tem redilnejše, čim prej je pokošeno. Zgodnja košnja daje nekaj manj sena, a je to zato bolj tečno in hranilno. V prehrani mlade živine in mlečnih krav igra zelo važno vlogo množina beljakovin. Kar so za človeka meso ali jajca, to so za živino beljakovine. Seno dobre vrste ima približno 10% beljakovin, ono detelje pa celo 13,3%. Pozno pokošeno in slabo spravljeno seno ima le 7% beljakovin in še te so težko prebavljive.

Novo, neuležano seno ni povsem zdravo. Je težje prebavljivo od uležanega sena in večkrat povzroča vnetje želodca, drisko, močno žejo in še druge nevarnosti. Priporočljivo je torej novo seno mešati z razno klajo n. pr. s svežo travo ali korenjem. Z druge strani pa tudi prestaro seno ni prav tečno in tudi nima prave hranilne vrednosti.

KMETIJSKA DELA v mesecu juniju

Ne oklevajmo s košnjo! Kdor prepozno kosi, spravlja na senik slamo namesto sena. Hranilna vrednost sena je odvisna od časa košnje. Takoj po košnji zravnamo krtine, branimo travnike s travniško brano in pognojimo travnike z gnojnico (toda ne ob suhem vremenu) in s kompostom.

Poljedelstvo

Ne mudimo se z žetvijo, da nam žito preveč ne dozori. Žeti je treba, ko je zrno testeno in ne pretrdo. V višjih predelih okopavamo v tem mesecu krompir. Tudi pri tem delu moramo biti previdni. V rahli in suhi zemlji ne smemo okopavati krompirja preveč na visoko, ker na ta način preveč dvignemo zemljo in povečamo izhlapevanje vlage. Bolje je v takem primeru njivo večkrat opleti in prerahljati, kakor pa da jo „obračamo“. Če se pojavi strupena rosa (peronospora), moramo škropiti z modro galico kakor trto. V primorskem pasu bomo pričeli kopati krompir. Takoj po žetvi in ko skopamo krompir, moramo njive plitvo izorati in sejati činkvantin, rep ali na Krasu ajdo. Tudi letos nam bo primanjkovalo krme in zato moramo posvetiti vso skrb setvi koruze, „pitnika“, krmilne repe in pese. Noben košček zemlje ne sme ostati neobdelan.

Sadjarstvo

Napovejmo odločno borbo vsem škodljivcem sadnega drevja. Letos je hruškine nasade napadla „bruskovna mešica“. V plodu namreč

Kako sušimo in shranimo seno

Pokošeno, travo navadno razgrabimo enakomerno po senožeti. Če kosimo v deževnem vremenu, naj seno ostane, dokler se vreme ne ustanovi.

Če so senožeti vlažne (močvirje, mlaka), moramo travo speljati v bolj suh kraj. Na senožetih, kjer se seno ne more posušiti v enem dnevu, ga pred večerno roso zgrabimo in postavimo v „kope“. Čim se naslednjega dne zemlja posuši, moramo travo razmetati. Na senik spravljamo le popolnoma suho seno. Po nekaterih krajih, kjer ni mogoče posušiti otave ali poslednje košnje detelje ali lucerne, spravimo krmo v insilažne jame, ali pa pripravimo tako zvano „sivo seno“. Seno, ki ni dovolj suho za na senik, zložimo in dobro stlačimo v večje kope. V tem primeru mora biti seno tako stlačeno, da zrak ne more do njega. V senu se razvije občutna toplota, tako da prične fermentirati (vreti). Pri tem dobi poseben vonj in okus. Če je seno na ta način dobro stlačeno in s kamni obloženo ter pokrito, tako da mu duž ne škoduje, ga živala s slastjo uživa. S tem senom jo začnemo krmiti po 6 tednih.

dobimo po 10 in še več črvčikov. Obratiti moramo vse odpadlo sadje in ga sežgati ali pa prekuhati za prašiče. Tudi jabolčni zavijač (črv v jabolkih) je stalni gost naših sadnih jabolčnih nasadov. Proti temu škodljivcu nastopamo po navodilih, kakor smo jih objavili v zadnji številki našega lista. Obratimo in uničujemo vse odpadlo sadje, obenem odstranjujemo z drevs skorjo, mah in lišaje, prava gnezda vseh škodljivcev sadnega drevja.

Vinogradništvo

V vinogradih moramo zasledovati razvoj plesni in peronospore te pravočasno nastopiti proti tem škodljivcem s škropljenjem in žveplanjem. Proti gozdnemu molju moramo škropiti s svinčnim arzenatom. Odpravimo nerodovitne poganjke. Zaradi deževne pomladi so v vinogradu zaostala važna dela. Ponekod kmetje vinogradev še niso okopali in opleli. Neopletim in neobdelanim vinogradom zelo škoduje suša, obenem pa so podvrženi raznim škodljivcem.

Čebelarstvo

V tem mesecu dobimo rojce, „družice“. Kakšen panj bo morda rojil v tretjič. V čebelarstvu ne bodimo preveč lakomni! Kasni roji so malo vredni in zato jih moramo združiti, ali pa rojenje preprečiti. Bolje je imeti manj močnih panjev, kakor pa veliko število panjev slabšev. Skrbimo, da je v bližini čebelnjaka vedno dovolj čiste pitne vode! Pazimo, da se v

panje ne zavleče in tam razkoti čebelni molj in ne uniči satovja in zalege. Stare panje moramo pred uporabo dobro očistiti in razkužiti! Če imamo na razpolago dobrega satovja ali umetne medstene, ne smemo naenkrat v panj položiti vseh okvirjev, ker v tem primeru čebele večkrat ne dovršijo prav nobenega satja.

Perutninarstvo

Posebno pozornost moramo posvetiti v tem mesecu čistoči naših kurnikov. Letos se je po več krajih razširila perutninska kuga. To je zelo nevarna bolezen, ki je nekaterim kmetom n. pr. v Pradah pri Kopru uničila vso perutnino. Najboljše preventivno sredstvo proti tej bolezni je čistoča v kurnikih

Zajedavci na vrtninah

Kapusov belin in bolhači

Spomladi tudi precej na gosto poletavajo beli metulji kapusovega belina. Ta prvi rod metuljev odla-ga jajčka predvsem na divje križnice in zato ni neposredno škodljiv. Toda iz tega rodu se bo razvil v teku poletja nov zarod metuljev, ki zna biti pri daljši suši zelo številni. Drugi rod metuljev bo odložil rumena jajčka na zelje in druge kapusnice v skupinah na spodnjo listno stran. Iz jajčk izlegle gosenice bodo od julija dalje grizle kapusnice in, če bodo zelo številne, jih bodo obžrle do golih reber. Seveda le, če jih bomo mirno gledali pri njihovem početju.

Ker pa želimo uživati pridelke kapusnic, bomo zajedavce vztrajno uničevali. Navajali bomo otroke, da bodo lovili metulje v mreže, ker bomo s tem preprečili močnejši nastop škodljivega drugega rodu poleti in jeseni. Od julija dalje bomo večkrat pregledali kapusnice in sproti zmetili jajčka in mlade gosenice, dokler so še v skupinah po listju. Če so se gosenice že razlezele po listju, jih uničimo tako, da škropimo napadene rastline s tobačnimi ali pa z arzenovimi sredstvi. Ker tobačnih sredstev še ni dovolj na razpolago, bomo uporabljali apneni arzeniat v 0,3%-ni raztopini, kar pomeni, da moramo v 100 l vode zmesti 300 gr arzenita. Če so se po škropljenju gosenice še od kod priteple, ali so metulji odložili nova jajčka, škropljenje po potrebi večkrat ponovimo. Vendar moramo zadnjič škropiti vsaj 5 do 6 tednov, preden pospravimo pridelek z vrta, da se v tem času strupeni arzenik spere z rastlin, ker bi nam sicer lahko škodovalo uživanje škropljenega pridelka.

Pomlad privabi že sedaj na mlade kapusnice majčkene broščke, ki na gosto luknjajo mlade lističe. To so 1,5 do 3 mm veliki kovinasti bleščeči hroščki bolhači, ki se obnašajo kakor bolhe, ker zelo spretno odskočijo, če se jim približamo. Poleti se bodo pojavili še številnejši hroščki drugega rodu, ki bodo ob suši obžrli kapusnice in zavrli njih rast.

Bolhače uničujemo z enakimi škropivi kakor kapusovega belina. Lahko pa jih tudi lovimo in sicer na desko, ki smo jo premazali po obeh straneh z gosencičjim lepilom in na katero smo pritrili z enakim lepilom premazano platno, da visi z deske. Take lepljive lovni-ce stezamo tik nad rastlinami, pri

in njih razkuževanje. V primeru bolezni moramo prijaviti veterinarskemu oddelku, ki bo pravočasno ukrenil vse potrebno, da se perutnina cepi in se na ta način prepreči razširjenje te bolezni.

Kletarstvo

Kdor še ni pretočil vina, naj ne odlaš, ker v tem mesecu postane v kleti toplo in vino se lahko skvari. Ko vino pretočimo, pazimo, da bodo sodi vedno polni. Tudi ne smemo pozabiti na prazne sode. Te moramo dobro požveplati. Toplo klet moramo ponoči prezračiti, podnevi pa mora biti zaprta. Vinu, ki bi se utegnulo skisati, moramo dodati predpisano množino „metabisulfata“.

Dr. F. J.

Listne uši in fižolove pršice

Fižol bodo napadle bolj ali manj številne — kar bo odvisno od suhega ali vlažnega vremena — fižolove listne uši, ki bodo sesale njihove poganjke in lisje ter ga s tem zavirale v rasti, ali ga celo docela pogubile. Ubrani ga bomo pred vsiljivkami, če ga bomo večkrat poškropili s tobačnimi škropivi, ali potresali s tobačnim prahom.

Nekoliko pozneje kakor listne uši in sicer v juliju se bodo na fižolu razvile drobne, pajkom podobne živalce, fižolove pršice. To so polcentimetra, s prostim očesom komaj vidne živalce, rumene, sive, rjavkaste ali rdečkaste barve, ki sesajo liste na spodnji strani, porneže pa tudi poganjke in stroke. Zaradi srkanja se na listih pokažejo na gosto posute bele lise, ali pa listi v kotih med žilami na lahko pordečijo, nato porjavijo in se predčasno posušijo. Priderek s takih rastlin je zelo slab. Pršice hudo pritiskajo zlasti, če je poletje vroče in sušno, ker se tedaj zelo naglo razmnožujejo.

Tudi proti tej zajedavki se dobro izkaže škropljenje napadenih rastlin. Ko julija opazimo pršice na fižolovem listju, ga poškropimo z 2% žvepleno-apneni brozgo ali pa z 1%-nim solbarjem. Poškropiti je treba zlasti spodnjo listno stran, ker se pršice tam zadržujejo. V 8 do 10 dneh škropimo ponovno, da ubijemo pršice, ki so po prvem škropljenju izlezele iz jajčk, kajti na jajčka škropivo ne deluje. Ko bomo fižol potrgali, moramo vse ostanke fižolovih rastlin, ki nosijo na sebi pršice, sežgati. Fižolovke bomo morali ožgati nad ognjem, ali pa jih namočiti v raztopini karbolineja, da uničimo pršice, ki so se poskrile v njihove razpoke.

Dr. Ivan Baša.

Gozd na Krasu

naš najvažnejši kmetijsko gospodarski problem

V zadnjem »Gozdarskem vestniku« je objavil naš goriški gozdarski strokovnjak tov. Šebenik članek o pogozdovanju na Krasu. Ker je to vprašanje splošnega pomena, tudi za gornjo tržaško okolico in del tržaške Istre, ga objavljamo v naslednjem izveščku.

Kras je še vedno siv in pust in se posmehuje človeškemu trudu. Kaj je vzrok, da njegovo dosedanje pogozdovanje

ni doseglo večjega uspeha?

Predvsem večina ljudi še danes ne more razumeti, da se ne izplača pogozdovati pašnika z drevjem, ki bo šele po petih desetletjih donasalo nekaj neposredne koristi. Ne more prav oceniti dejstva, da gozd odločilno vpliva na krajevno podnebje, da ustvarja pogoje za življenje drugim kulturam. Brez gozda tudi na Krasu ni mogoče misliti na uspešni razvoj vsega ostalega kmetijstva. Ni je melioracije, kjer niso rešena vprašanja suše, vetra

in humusa. V zadnjih desetletjih je Kras doživel velike krize. Dve svetovni vojni sta omajali gospodarsko stanje ljudstva, ki je moralo živeti iz rok v usta in ni utegnilo misliti in skrbeti desetletja naprej. Vmes pa je fašistična Italija docela zanemarila Kras in njegovo pogozdovanje.

Kako so pred 800 leti čuvali kraške gozdove

In vendar so se pomena gozda na Krasu že davno v polni meri zavedali. Najstarejši statut mesta Trsta iz l. 1150. je izrecno odredil negovanje gozdov, prepovedoval njih uni-

čevanje z ognjem in prekomernim izsekavanjem. L. 1350. so prepovedali kójzjerejo in sečnjo gozda v času od začetka maja do konca septembra. L. 1411. so prepovedali klestenje gozdnega drevja. Torej so pred 800 leti skušali zavreti propadanje gozdov tam, kjer je sedaj goli Kras. Pravo uničevanje gozdov na Krasu v »korist« pašnikov se je začelo v 16. stoletju. Toda to je pomenilo tudi pričetek obsega propadanja kraškega kmetijskega gospodarstva.

Vprašanje pogozdovanja se je pojavilo na Krasu sredi prejšnjega stoletja. Zaradi opustošenja narave so postale medtem talne in podnebne razmere zelo težavne. Po vrsti neuspešnih poskusov so ugotovili, da je presadnja dvoletnih

sadik črnega bora iz drevesnice najuspešnejši način pogozdovanja. Črni bor je odporen proti suši in vetru, sila skorjen men in ustvarja vendarle obilen humus. Treba je, da pri pogozdovanju sodeluje vse do če prebivalstvo. Pa tudi pri odpravljanju vseh škodljivih pojavov, ki kakor koli uničujejo ali omejujejo rast kraškega gozda.

Inž. Šebenik se pri tem u-stavlja predvsem pri dveh ta-kih pojavih.

Požar je pogost pojav na Krasu in povzroča veliko škodo ljudskemu gospodarstvu. Včasih nastane iz kriminalnih nagibov, večkrat je posledica malomarnosti. S poučevanjem s propagando in dobro organizac-

Naloge naših zadrug

To zadevo smo že obravnavali pod drugim naslovom, potrebno pa je, da se še ustavimo ob njej. Delovanje naših zadrug ne bi bilo popolno in ne bi doseglo svojega cilja, če bi se omejili samo na nabavo kmetijskih in drugih potrebščin. S tem bi pomagali članom samo enostransko in bi bili prisiljeni iskati drugod, kar potrebujejo, posebno pa one vrste blaga, za katere se morajo obračati na oddaljena tržišča in ki jih lahko nabavijo samo v velikih množinah. Ni dvoma, da napravijo zadruga svojim članom s tem veliko uslugo. Člani to tudi upoštevajo in se v vedno večjem številu poslužujejo svojih zadrug.

Drugačnja pa je stvar s prodajo kmetijskih pridelkov zadrugi.

Tu vlada še veliko nezaupanje in člani često mislijo, da se za tem skriva nekaka organizirana goljufija članstva, posebno se ker gre tu za sprejem denarja za blago po stalnih cenah in ni dana možnost za barantanje. Naš kmet je še vedno tega mnenja, da se mora s kupcem pogajati in dražiti svoje blago, mora imeti občutek, da je zvišal kupcu nekaj na ceni, da je dosegel uspeh in blago bolje oddal, kakor če bi ga oddal zadrugi po določeni ceni. Ne zaveda se pa pri tem, da mu je trgovec namenoma ponudil nižjo ceno in jo nato višal do določene višine, ki pa je vsekakor nižja od dnevne tržne cene.

Zavest in vzgoja

Pri prodaji pridelkov zadrugi manjkata pri našem članstvu zavest in predvsem vzgoja. Mnogi člani se pri prodaji blaga zadrugi smatrajo omejene v svoji svobodi, kar je ravno posledica pomanjkanja zadrugne vzgoje in skupnosti predvsem pa dalekovidnosti, kar se tiče dosege višjega cilja in pravega namena v bližnji bodočnosti. Pehanje za trenutne interese je zanikanje pravega stalnega interesa, je podpiranje stalne revščine in odvisnosti našega malega proizvajalca od spekulativcev.

Ce so danski in nizozemski kmetje spoznali potrebo in s tem svojo korist, da vnovčujejo svoje prihodke s pomočjo zadrug, zakaj ne bi tudi naš kmet uvidel to potrebo? Ce se danski in švicarski kmetje zavedata, da svoje interese najbolje ščitita na ta način, da s skupno organizacijo urejata domači trg in vzdržujeta stalno ceno trgu, zakaj bi tega ne ukrenil tudi naš kmetovalec?

Tudi v omenjenih državah so imeli kmetje v začetku velike težave, toda z vztrajnostjo so jih premagali in danes so njihove zadruga važen činitelj na gospodarstvenem polju, s katerim morajo vsi ostali činitelji računati.

Kakor pri nas so se morali zadrugi člani tudi tam boriti z nasprotno propagando, posebno z gonjo vaških in drugih spekulativcev proti zadrugam. Tako širijo danes ti spekulativci parole o omejevanju svobode, o nizkih cenah, ki jih plačujejo zadruga itd. Glavnega seveda ne povedo, da gre samo za njih zaslužek, zaslužek spekulanta in za odvisnost proizvajalca in spekulanta. To je bistvo vse njih propagande, nezadovoljstva in godrnjanja.

Vse to je v zvezi s pomanjkanjem zadrugne zavesti. Zadruga pa so ravno zato tu, da odpravijo spekulacijo, da zagotovijo ves dobiček, ki ga ima spekulativni članom neposredno ali pa posredno preko zadrug. Tudi oni mali dobiček, ki ga imajo zadruga pri svojem poslovanju, je in ostane last članstva, ki ga uživa bodisi neposredno ali posredno. Saj je vse zadruga imetje last članov in tudi služi samo članom. Tega se morajo zadrugi člani v polni meri zavedati. Vedeti morajo, če se že poslužujejo zadrug, da je to ravno tako, kakor če bi se posluževali svojega lastnega voza ali motike. Ko se bo naš kmetovalec, član zadrug, tega zavedal, bo poslovanje zadrug mnogo lažje, bo zadruga lahko v večji meri služila interesom svojega članstva.

Imeti je treba pred očmi še eno važno dejstvo, ki bo našemu pro-

izvajalcu kašipot v bodočnosti. Od daja pridelkov v zadrugo bo imela za posledico, da bo zadruga začela iskati take trge, ki so ugodnejši za konzum proizvodov našega kraja, in lažje ter ugodnejšo oddajo domačih pridelkov. S tem bo dana pobuda za večje poslovanje, ker bo prodaja pridelov zagotovljena. Na drugi strani pa bo zadruga s prodajo pridelkov neizbežno dovedla do zboljšanja in tipizacije posameznih vrst pridelkov.

Članstvo se mora poleg tega zavedati, da bodo sledili časom lahke prodaje blaga časi, ko bo težko spraviti blago v denar. V takih primerih se navadno zgodi, da pustijo spekulativni pridelovalci na cedilu, dočim je dolžnost zadrug, da se pripravi tudi na to možnost. Ako bodo člani vse to že sedaj upoštevali, bosta izostali marsikatera nepotrebna kritika in godrnjanje.

S. C.

Beseda našega kmeta

V predzadnji številki „Delavsko-kmečke enotnosti“ je tov. Janko Furlan v članku „Čemu so nam zadruga?“ izrazil željo, da bi se čim več oglašali v tem našem glasilu. Mislim, da je ta poziv popolnoma na mestu in naši poštteni stvari v korist. Zato bom nekaj povedal. Res nismo vsi za pero, a naše naloge in dolžnosti so tako velike, da se moramo tudi tega na uiti. Zaenkrat mislim povedati to-le:

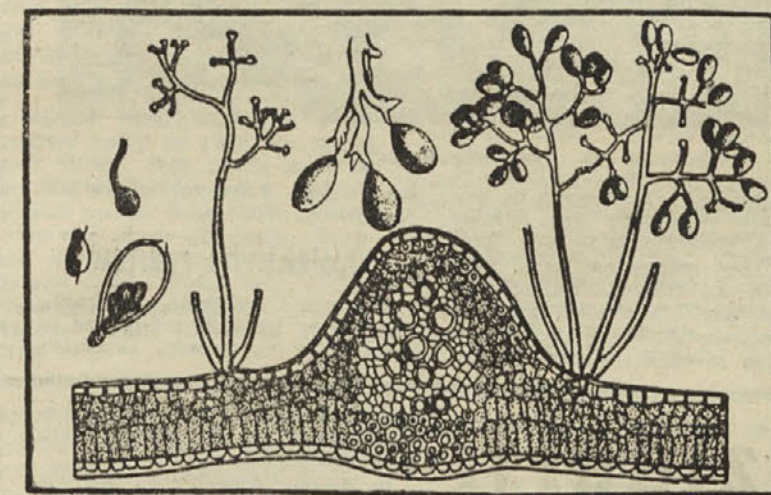
Ko sem bil mlad, je veljalo splošno mnenje, da časopis in knjiga nista za kmete. Pozneje je prišel fašizem — in naših časopisov in knjig ni bilo več. Čakali smo dolgo let svobodo, ki smo jo z dragimi žrtvami tudi dosegli, vsaj za pretežno večino našega naroda. mi tukaj pa samo deloma. Vendar smo napravili dober korak naprej. Imamo svoje časopise, svojo knjigo, naša beseda bo morala biti enakovredna in enakopravna italijanski. To pa še ni vse, kar zahtevamo. Se mnogo si bomo morali priboriti na gospodarskem, političnem in kulturnem polju. Priboriti pravim! Samo od sebe ne pride nič in nihče nam ničesar ne bo ponujal, ampak bomo vse dosegli z borbo in samo z borbo. Nekateri pravijo, da se jih to ne tiče, drugi, da opravimo brez njih, tretji da so že utrujeni in ne vem kaj še vse. Sami se ne zavedajo, kako s tem grešijo in da je njih zadržanje izdajstvo nas, njih samih in bodočnosti vsega naroda. Kdor stoji v teh resnih časih ob strani in ne pomaga v naši borbi, v skupni borbi enotnega slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva, ne želi dobro ne temu ljudstvu ne sebi. Vsi smo kot vejice z enega debla in med seboj odvisni in povezani. Če smo le malo zavedni in res pošteno mislimo, bomo prav radi pomagali, čim bolj sodelovali in posnemali one, ki se žrtvujejo. Prilika je dovolj, saj imamo toliko koristnih organizacij.

V prvi vrsti pa je dolžnost nas kmetov, da sodelujemo v onih organizacijah, ki so za nas in ščitijo naše interese, naše gospodarstvo. Svoje lastno gospodarstvo moramo upravljati sami, za napredek naše-

ga gospodarstva pa se moramo zanimati vsi skupaj. Niti en sam ne sme odpasti.

Ne vem, zakaj se nekateri tako bojijo sindikatov. Ali je n. pr. naš kmečki sindikat zato, da nam bo škodil, ali da bo deloval v našo korist? Seveda ne bo ne žegna ne strupa, če se ne bomo sami zanj zanimali. Sindikat smo mi, združeni kmetje, za dosego določenega namena. A pridimo skupaj in se pogovorimo in bomo videli, koliko imamo skupnega dela, skupnih nalog in kakšen je skupni namen sindikatov. Skupno reševanje gospodarskih vprašanj za posamezno vas, za več vasi (okraj) in tudi celo pokrajino, to je naša naloga.

Mislim, da spada sem vprašanje nalog, ki bi o njih rad kaj več spregovoril. Z današnjimi vrsticami bi rad povedal to-le: Bil sem precej po svetu in videl napredne kraje, kako gospodarijo. Kjer so bili le malo napredni gospodarji, so se združili v zadruga. Ene so uspevale, druge ne. Kmalu sem se prepričal, da so napredovali samo zadruga, kjer so bili poštteni, poštvalni gospodarji, ali kjer se člani niso bali povedati svoje mnenje in kjer so se za delovanje za-

Glivica peronospor v prerezu pod mikroskopom

druga zanimali. To je za nas dobra šola. Zanimanje vseh članov, poštenje, poštvalnost so glavni pogoji za uspešno poslovanje vsake zadrug.

Se na nekaj bi rad opozoril in to je enakopravnost. To je posebna točka, ki bi rad o njej povedal

nekaj več. Da ne bo mogoče hkrati preveč, bom drugič. Zelo všeč bi mi bilo, če bi se kaj oglašili tudi drugi tovariši. Pisanje je težko in nerodno, zato pa naj samo zastavijo kakšno vprašanje in bo že kdo od strokovnjakov nanje odgovoril.

O. N.

Škropljenje proti peronospori

Vsak naš vinogradnik prav dobro ve, da je peronospora ena najhujših boleznin vinske trte. Peronospora viticola je prvotno znatveno ime za glivico, ki povzroča to bolezen; danes jo pravilno znatstveniki imenujejo Plasmopora viticola. Vendar je ime peronospora že splošno in navadi. Pri nas pravijo tej bolezni tudi strupena rosa.

Peronospora je bila prenešana v letih 1870. do 1876. na trtah iz Amerike. V letu 1878. jo je našel v francoskih vinogradih francoski znatstvenik Planchon, ki je tudi prvi izsledil trtno uš v Evropi. V letu 1880. se je razširila po vsej Italiji in tudi pri nas. Odtlej povzroča leto za letom slehernemu vinogradniku mnogo skrbi, truda in stroškov.

Peronospora napada vse zelene dele vinske trte, vendar ji je spodnja listna stran, zlasti v bližini žilic, najljubša. Od oidiuma se peronospora razlikuje v tem, da glivice ni mogoče obrisati, ker segajo s svojimi korenkami, podobnim myceljem (podgobje, steljka) v notranjost lista in črpajo tam svojo hrano, dočim raste oidium samo na površini. Kjer se je na spodnji strani lista naselila peronospora, tem poblede na zgornji strani listna plat. Ti madeži so podobni onim, ki nastanejo na papirju, če se olje razlije po njem. Pozneje madeži popolnoma porjavijo in oboleli list se začne sušiti ter končno odpade. Kakor rečeno, se peronospora ne zadovoljuje samo z listi, ampak napada tudi zaroč, zelene mladike in grozdje. Obolelim mladikam odpadejo v kratkem času vsi listi in njih nezreli les porjuni. Če se ne posuši, pozebe po zimni. Če bi za peronosporo obolele trte prepustili same sebi in jih nekaj let ne škropili, bi se posušile. Obolele jagode porjavijo, se stisnejo in odpadejo. Grozdje obolelih trt ima drobne jagode, ki nikdar popolnoma ne dozoriijo. Pripomniti moram še, da peronospora ne napada vseh trt enako hudo.

Kdaj škropimo?

Peronospora se širi samo v vlažnem in toplem vremenu. Toplote mora imeti vsaj 20 do 25 stopinj. Pri nižji toploti se ne more razviti. Najbolj ji ugaia vlažna soparica. Zelo prav ji pride tudi jutranja rosa, ki jo sonce ogreje. Na toplem in vlažnem listju njeni trosi zelo naglo izkalijo in bolezen se neznansko hitro razširi. V nekaj dneh bolezen prevlada in nobeno škropljenje ji ne more več do živga. Škropljenje pomaga namreč le, če smo ga opravili, preden se je bolezen pojavila. Zato škropite pravočasno in ne čakajte, da trte obolijo! Navadno je treba pri nas škropiti

prvič sredi maja;
drugič 14 dni pozneje, tako ne-
kako v času cvetja;
tretjič, ko je trta odcvetela;
četrtič in petič po potrebi do
začetka avgusta.

Za prvo škropljenje porabimo po 1 kg, za drugo 1,5 kg, za tretje in nadaljnja škropljenja pa po 2 kg modre galice na 100 l vode. Porabiti več kakor 2 kg modre galice na 100 l vode je nepotrebno in potratno.

Najboljša brozga

Najboljšo brozgo za škropljenje napravimo takole:

V dva čebra (eden je lahko manjši, drugi pa mora držati 100 l) nalijemo v vsakega po 50 l čiste vode. Potočnica ali deževnica je boljše od studenčnice. Nato obesimo v vodo v manjšem čebriku iztehtano množino potrebne modre galice. Ko se je galica raztopila, pripravimo apnen vodo v drugem večjem čeburu. V to ugasimo v 3 do 4 litrih vode, ki smo jo vzele iz večjega čebra, v kaki posodi prav toliko dobrega živega apna. Nato precedimo ugašeno apno skozi sito v večji čeber. Končno dolijemo še vso raztopino modre galice iz manjšega čebra, pa pri tem tekočino v večjem čeburu neprestano mešamo — in brozga je gotova. Na ta način pripravljena brozga je najboljše kakovosti. Dela je sicer nekoliko več, toda brozga je zato mnogo več vredna. Zato se ne bojte truda, ampak se ravnajte po tem navodilu!

Brozga je dobra le sveža. Ne pripravljajte zato nikdar več brozge, kakor jo lahko porabite v enem ali dveh dneh. Če ste kdaj zaradi nastalega dežja prisiljeni prekiniti škropljenje, dodajte brozgi 1 do 2 žlici sladkorja in brozga se bo ohranila neizpremenjena teden dni.

Dr. Ivan Baša

Gozdni požari

Požar je pogost pojav na Krasu in povzroča škodo ljudskemu gospodarstvu. Včasih nastane iz kriminalnih nagibov, večkrat je posledica malomarnosti. S poučevanjem, s propagando in dobro organizacijo lahko preprečimo precejšnje število izmed poslednjih. S Krasa so izginili varnostni svarilni napisi okrog naših gozdnih nasadov. Treba jih bo obnoviti kakor porušene zidove, ki so bili nekdanj zgrajeni za zaščito gozdov pred požari in za izolacijo gozdov.

Treba pa je biti tudi pripravljen na požar. Pozivu h gašenju se je treba obvezno

odzivati. Doslej ta odziv ni bil zadovoljiv in se navadno tudi ni izpolnil s potrebno naglico. Vsaka vas mora imeti svojo gasilsko četo za gozdne požare, kakor jo ima za hišne. Ta mora biti primerno opremljena za gašenje gozdnih požarov. Dolžni pa so ji pomagati vsi prebivalci vasi vselej, kadar nastane potreba. V naprednih deželah vzdržujejo izvidnice, ki tudi ponoči opravljajo svojo pazniško službo in poročajo o požarih. V SZ imajo spriči svojih nepreglednih gozdnatih predelov v kritičnih sušnih dneh celo letalsko stražno službo. Pri nas ne nočna ne letalska straža nista potrebni, a potrebna je vendarle skrb, da so ljudje pravočasno obveščeni o na-

stalem požaru, da ga lahko že v začetku pogase.

Borov sprevodni prelec

Kraški nasadi imajo še enega nasprotnika: borovega sprevodnega prelca. Kraševci ga dobro poznajo. V juliju obletava vrhove borovih drevov bel metuljček in odlaga jajčeca na borove iglice. Po nekaj tednih izlezejo drobne gosence, ki žro borove iglice, naglo rastejo, skupaj hodijo na pašo, si skupno pletejo zapredek na vejah in se skupaj sprehajajo. Z enega drevesa potujejo po zemlji na drugo, zmeraj kot nepretrgana veriga ali vrvi. Gosence žre do pozne jeseni, potem prezimi

v skupnem gnezdu in se na pomlad s prvim toplim soncem zopet spravi na iglice. Konec maja odpotuje družica v tla in se zabudi v ličinke. Iz te spet vzleti metulj. Ta prelec je v gosteh predvsem na črnem boru. A tudi ostalih borov in iglavcev ne zametuje in napada ponekod celo listavce in trte.

Ob močnem napadu odžre boru vse iglice. Zdrav bor sicer požene novo iglovje, pa čeprav ga je do pomladi vsega izgubil. Toda izguba mu ne prija, ga slabi, tako da postane manj odporen proti napadom drugih zajedavcev in boleznin, ki so mu lahko usodne.

Pri zatiranju prelca sta se pojavila v zadnjem času novo gledanje in nov način.

Bodočnost tolminskega okraja

Travniki, pašniki in les so bodočnost Tolmincev. Res, da so pašniki in travniki še zanemarjeni in bo treba nekaj let, preden bodo dokončno očiščeni in odmejeni od gozdov, in vsakokrat pokošeni tudi tam, kjer živina ne more do njih. Toda že sedaj je živinoreja dosegla predvno stanje. Z načrtnim gospodarstvom se bo še znatno razvila, ko ji bo zagotovljena zadostna množina krme.

Že sedaj se dobro razvija kmetijska šola s svojimi 21 gojenici, ki bodo vsi sirarji, sadjarji, planšarji. V tolminski mlekarji, kjer Mlekopromet zbira in predeluje po 2500 l mleka na dan, izdelujejo poleg domačega tudi še druge vrste sira, emendolskega, trapistovskega, triplikega.

Nabrežinska kamnoseška industrija

Skrainosti značaja kraške geološke tvorbe se nikjer v Slovenskem Primorju ne očitujejo v taki meri kot na Spodnjem Krasu: apnenčeva gola in sprana rebra, skopka kraška polja z vrtačami (doli nami), rešetasta tla s kamenito zemljo, pomanjkanje vode, gozdov, travnikov — burja, suša, skopki pridelki... Vse prej kot ugodni pogoji za kmetištvo. Kolikor pa prihaja to v poštev, je skrajno skromno in zvezano s tako muko, stroški in rizikom, da more vzdržati samo naš zjekleni človek.

V takih težkih okoliščinah živi zlasti prebivalstvo nabrežinskega okraja, ki je kljub temu skrajno gosto naseljeno (mednarodna 15 ljudi na 1 kv. km). Ljudstvo je že zdavnaj iskalo zaslužek delno v evropskih in izvenevropskih deželah. Največji odtok so sprejemali Trst, v novejšem času tržiške ladje, delnice, a še prej so mnogi našli zaposlitev v nabrežinskih kamnolomih.

2000 let sivega marmorja

Nabrežinska kamnoseška industrija svetovno znanega sivega marmorja sega v rimljansko dobo (okrog 2000 let nazaj). Rimljani so cenili njegova odlična svojstva v stavbarstvu in so ga nedvomno lomili v znatnih množinah, pa se največji kamnolom na Primorskem še sedaj imenuje „Rimski kamnolom“ — „Cava romana“.

Ta industrija se je posebno razmahnila v drugi polovici, zlasti pa v zadnji četrtini prejšnjega stoletja. Z razvojem ostalega, predvsem pa industrijskega gospodarstva se je kamnoseška obrt naglo razvila v industrijo, v kateri se je vedno bolj odražal talent našega delavca, ki se je v čestih primerih dvignil do umetniške višine. To je odlično podpirala obrtna šola v Nabrežini, zlasti pa pod vodstvom pokojnega Avgusta Tanceta.

Proti koncu minulega stoletja so dali kamnolomni tisoče kub. metrov kamna in sa ga izvažali zlasti v vele mesta (Dunaj: gradnja parlamenta in borze, Budimpešta: jušna palača in opera) ter v druge evropske in izvenevropske države. V petih letih so za zgoraj omenjene stavbe izvozili skoro 8000 kub. m kamna. V dobi od 1900 do 1915 je bilo zaposlenih v 23 kamnolomih okrog 3000 delavcev (kamnolomec, kamnosek, likarji, kiparji i. dr.), pretežno iz našega okraja, sosednih spodnjekraških vasi ter Furlanije.

Blagodat propadlega režima

Prva svetovna vojna je premaknila državno mejo na vzhod in s tem zadala tej industriji usodni udarec. Se en vzpon v letih 1925 do 1929 za gradnjo železniške postaje v Milanu — in delo je ohromelo. Pa tudi takrat je delala komaj desetina ljudi (300).

Danes leži pred nami žalostna slika ruševin. Ze sam pogled na

„Rimski kamnolom“ dovolj živo kaže „blagoslov“ fašističnega režima in njegove „visoke civilizacije“: od najmodernejših strojev sta ostali dve žagi na diamant, 4 na pesek, ena diamantna cirkularna, nekaj električnih motorjev — vse pokvarjeno. Enako je z 265 m dolgo železnico (od kamnoloma do železniške postaje, s kamnoseško delavnico, uradi, stanovanji).

Molk siren, molk kladiva, zamr-

la pesem od sonca ožganih mišic: Stirje kamnolomni s skupno 43 delavci predstavljajo poslednjo večjico nekdanjega mogočnega debla. Bivji-Trst, Bivji-Tržič, Nabrežina-Trst in nazaj je dnevna pot onih, ki bi radi oživili ohromelo industrijo. Nabrežina, ki se je razvila ob težkem delu nabrežinskega kladivarja, pa propada in zaskrbljena čaka, kaj prinese jutrišnji dan njej in njeni neposredni sosesčini.

Na pragu nove dobe

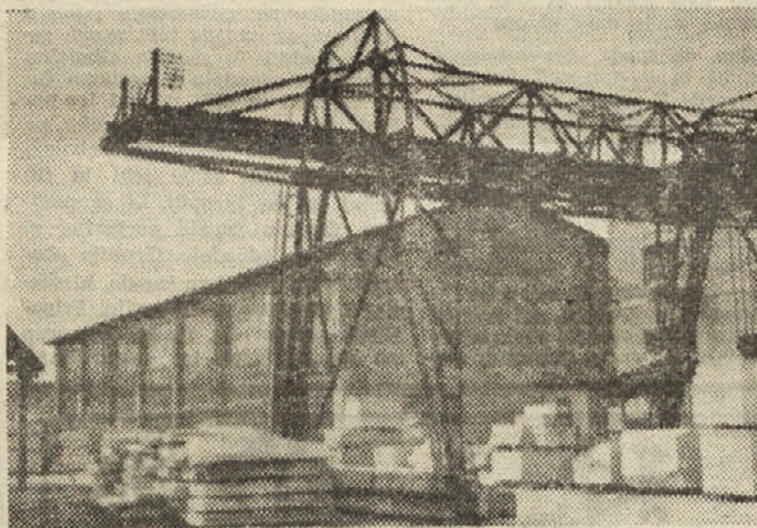
Razumljivo, da je ta industrija kot osnovna gospodarska panoga posegla globoko v gospodarsko življenje našega okraja in je kljub spremembi in prilagoditvi okraja novim prilikam, še vedno vprašanje splošnega značaja in življenjskega pomena. Z nastalimi in morebitnimi novimi državnopravnimi, političnimi in drugimi spremembami (Tržič: pod Italijo, Trst: presmeritev gospodarstva) bi se moglo to itak že dovolj težko stanje še poslabšati in potisniti delovne moči v obupen položaj. Razni služki „od danes do jutri“ niso nobeno jamstvo za zboljšanje in utrditev gospodarstva. Končno pa je v naši naravi, da svoje življenje po možnosti na svojih rodnih tleh nadaljujemo in zaključimo.

Naše vprašanje

Zato ni eno in isto, kako je z vprašanjem naše kamnoseške industrije: Bo-li obnovljena in pod kakšnimi pogoji? Ne le njeno delavstvo, vsi smo na njej življenjsko zainteresirani. Saj vendar ni to — če pravilno gledamo — zgolj zadeva kamnoseštva, marveč vsega okraja in njegove bližnje in dalj-

ne kmet, ne obrtnik ne trgovec in niti izobraženec ne morejo in ne smejo mimo tega vprašanja. Pravilno in pravočasno moramo razumeti medsebojno povezanost in sovisnost ter uvideti, skupno in vzajemno reševati zadeve, ki odločajo o naši gospodarski in obči usodi: razumno moramo vložiti osebne interese, politične in druge posebnosti v okvir skupnosti.

Ne gre pa samo za nabrežinsko kamnoseško industrijo, ampak hkratu tudi za ostale kamnolome na našem ozemlju (trepenški, repentaborski itd.). Vsi imajo isti interes, pred vsemi stoji isto vprašanje dela in zaslužka ter z njim seveda tudi vprašanje gospodarske oblike te panoge. Da so ta pereča vprašanja kljub sedanjemu mrtvili živa, govori že dejstvo predlaskim ustanovljene nabrežinske kamnoseške zadruga. Razumevanje in volja neposredno prizadetih sta tu, manjkata pa dva pogoja: trg in kapital. Čeprav je delovanje zadruge trenutno nemogoče in gospodarskih zakonov ni mogoče poljubno spremeniti, bi bilo vendar zgrešeno in škodljivo pustiti to vprašanje ob strani, češ da bomo

Izumrle delavnice

ne sosesčine, — je, oziroma bo moralo biti stvar naše nove deželne uprave. Predvsem je to naše vprašanje, ker zadeva naš kruh, našo gospodarsko trdnost, trajnost, solidnost, ker tiči v njem poročito poštenega zaslužka. Prav zato se moramo zavedati, da ne delavec

prej videli, kako se bodo stvari razvijale.

Kolektivna rešitev

Naj stvari potekajo kakorkoli, ukreniti je treba že sedaj, kar je mogoče, in vsestransko razmisliti

nas je, kako deluje sindikalna podružnica in kakšne načrte imajo pregarski zidarji.

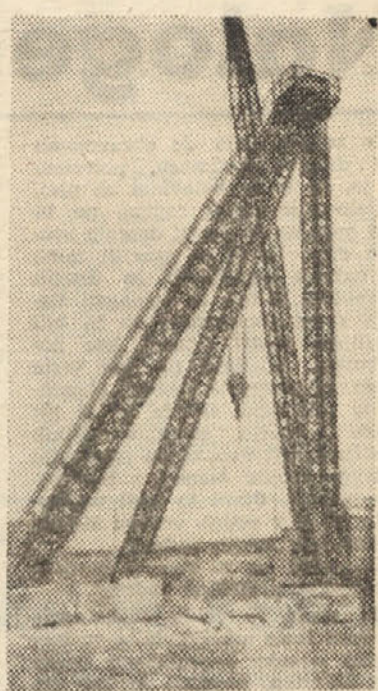
Po dolgem neprestanem deževju je zasijalo pomladansko sonce. Velikonočna nedelja je. Pred lep pregarsko šolo, ki so jo sami pred leti sezidali in jo sedaj po požigu obnovili, zapazim veliko skupino zidarjev. Eni balinajo, drugi sede na obzidju in se pogovarjajo o delu. Navežem pogovor s tajnikom. Kmalu se zbere okrog naju več starejših zidarjev. Skupaj smo bili v italijanskem in nemškem taborišču. Priletni Mihač, ki ni več upal, da bo še zagledal svojo družino, je sedaj dobre volje, krepi Grgur je zopet močan kot prej, naroča mi, naj kaj napišem za list, da bodo brali, kako sedaj obnavljajo in delajo za gospodarski napredek, kot so preje za osvoboditev. Pripoveduje mi tajnik, mladi, navdušeni Milan, ves poln načrtov, včasih poseže vmes predsednik, tudi ostali povedo vsak svojo. Ponosni so na svojo sindikalno podružnico, ki nima ne sedeža ne pisarne, a dela in uspeva.

Zidarji so razdeljeni v delovne skupine, tako da je v vsaki nekaj boljših zidarjev, nekaj novincev in vajencev, delovodja pa je odgovoren za vso skupino kot oče za

o načinu, kako bi se industrija obnovila, oziroma kako bi čim bolj služila interesom delovnega ljudstva. Na čim širši osnovi in s čim večjim razumevanjem neposredno in posredno prizadetega ljudstva se to rešuje, tem boljša in pravilnejša bo rešitev. Medsebojna moralna in materialna pomoč, povezanost in vzajemno sodelovanje niso prazne besede, ampak so nujnost v naši stvarnosti, so življenjsko napotilo v borbi proti onim, ki se poslužujejo vseh mogočih in tudi najbolj nemoralnih in podlih sredstev z edinim namenom: ponovno gospodarsko in duševno ukleniti že dovolj zmrvljenega delovnega človeka v novo, še večjo sužnost.

Res je, da smo trenutno v takem položaju, da si moremo dati samo koristna napotila, a kdo je kriv, da ne zmoremo več kot to? Mi — oropanci ali oni, ki so nas zversko izropali, ponižali in vztrajno sramotili naše narodno in človeško dostojanstvo? Če bomo razumno in dobronamerno sledili vsestransko utemeljenemu in življenjsko bogatemu nauku, si bomo kmalu mogli medsebojno materialno pomagati.

Janko Furlan

Ohromeli žerjavi

NE PLUG, TRAKTOR

Tak je splošni klic po Goriškem in Vipavskem, kjer je povpraševanje po strojnem obdelovanju zemlje dan za dnem večje. Res je, da niti Goričanom niti Vipavcem traktor ni nič novega, vendar se ta način obdelovanja uspešno širi šele sedaj. Traktor je zajel najširše ljudske množice.

„Ustroj“ v Ajdovščini, ki mu je navedeno vse strojno obdelovanje zemlje, ima polne roke dela. V delu je stalno 17 traktorjev, kar je pri današnjem povpraševanju odločno premalo, treba bi jih bilo vsaj še enkrat toliko, da bi mogli zadostiti vsem potrebam. Traktorske brigade so v Sempasu, Dobravah, Vinavi, v Prestranku in Ilirski Bistrici. Delovni čas znaša po 10 ur dnevno. Povprečni traktorist preorje dnevno nekaj nad 1 ha. Prve tri brigade so doslej po podatkih obranih do maja, preorale 126 ha.

Vsekakor bi šlo delo neprimer- no hitreje izpod rok, ako bi se zainteresirani pravočasno prijavili za traktorsko oranje svoje zemlje. Mnogi so se prijavili s precejšnjo zamudo. Težave so bile tudi v tem, da je traktor oral določenega dne na eni, naslednjega na drugi njivi kje daleč od prve in potem spet v neposredni bližini prve, ker se je njen lastnik kasno prijavil. Če bi se prijave opravile pravočasno, bi se kaj takega ne dogodilo, ker bi se traktor z ene njive pomikal dalje na naslednjo najbližjo itd. Izkušnje bodo ljudi izučile in v bodoče se take zamude gotovo ne bodo več pripetile.

Seveda pa kmetje niso samo čakali na stroje, temveč so hiteli s pomladanskim obdelovanjem, da so ga čimprej zaključili. Med seboj so si pomagali z vprežno živino kakor tudi z lastno delovno

silo. Najpotrebnejšim krajem je vojska dala na razpolago svoje konje. Skratka — napravili so vse, da bo primorska zemlja letos čim več obrodila.

Bombaž v Istri

Naključje je naneslo besedo na pridelovanje bombaža. Ljudje so se začeli zanimati in so se na lepem zglasili pri oblasteh za bombažev seme. Brez oklevanja so se lotili dela in nekaj kmetov v St. Petru v Sumi in v Balu je seme tudi res prejelo, da poskusijo, kako bi se bombaževce obnesel v Istri. Če poskusi uspejo, bo nova panoga našega kmečkega gospodarstva nedvomno velikega pomena, saj vemo, kako je posebno sedaj v povojnem času z bombažno prejo.

Bombaž pridobivajo takole:

Za sajenje bombaževca izorjejo zemljo v zgodnji pomladi ob suhem vremenu srednje globoko (18 do 25 cm). Prvo leto njiv ni treba gnojiti. V drugi polovici aprila se na 1000 kv. m poseje 3 do 5 kg se, mena, ki je bilo nekaj ur pred setvijo namočeno v mlačni vodi. Vodo je treba vsaki dve uri menjati.

Seme sejajo v vrstah kakor tobak. Vrste so v razdaljah vsaj po 30 do 40 cm. V primeru naliva po setvi, ko se napravi sker na zemlji, jo je treba previdno zdobiti, da jo bodo mladi poganjki lahko prebili.

Nekako 100 dni po setvi bo bombaževce obrodil plodove, ki se razpožijo. Teda nastopi čas obiranja. Opravimo ga tako, da izvlečemo bombaž iz ploda, ki ostane prazen na rastlini. Obiranje ponavljamo, ker ne dozoriyo vsi sadovi hkrati. Začeti pa je treba obiranje šele okoli 10. dopoldne, ko ni več rosne vlage.

Pregarški zidarji

Sredi Brkinov, na grebenu gričevja, ki se vzpenja iz Harij do Rtiča, se razteza znana brkinska vas Pregarje. Kot vse brkinske vasi, se je še posebno Pregarje izkazalo v osvobodilni borbi. Zaradi svoje zavednosti in borbe za osvoboditev je bila vas maja 1944. leta požgana kot več drugih okoliških vasi. Toda kaj kmalu po osvoboditvi se je začelo Pregarje obnavljati. V požgani vasi je zaživel novo življenje. Malo je še nepokritih hiš, nove, lepše hišice, prostorne in značne raseje iz tal, skoraj vsak teden. To je zasluga pregarskega delovnega ljudstva in še posebej pregarskih zidarjev.

Pregarški zidarji, ki so dobro znani daleč naokoli, od Matulj do Postojne in Kozine, pa ne obnavljajo samo svoje vasi. Povsod jih najdeš: Vidiš jih v Bistrici, kjer grade nove delavske hiše, na Bukovici, kjer popravljajo opekarno, po sosednjih požganih vaseh, ki jim obnavljajo domove, po Tatrach, na Kozjah, Slivju in drugod.

Marljivi so, neumorni, mojstri v

svojem delu. Pošteno delajo. Zato jih vsak rad vzame na delo. Ker niso imeli prilike, da bi se v šolah izučili, so se sami zbrinili. Priletni pregarski zidar Samsa je sam napravil načrt in sezidal dva zvonika v Javorju in Zajelšu.

V času borbe so bili eni v partizanskih vrstah, druge pa so že februarja 1943 odpeljali italijanski alpinci v internacijo v Cairu Montenegro, nato pa v Nemčijo v strašno taborišče smrti in obupa Skt. Georgen bei Gusen, kjer jih je ostalo samo iz Pregarja 12.

Po osvoboditvi so si zavabili rokave in prišli za delo. Leta 1945, ko se še niso vsi vrnili iz vojske in internacije, niso bili združeni in organizirani. Toda že prve mesece 1946. leta je bila ustanovljena na Pregarju obnovitvena zadruga, zidarji pa so se včlanili v Enotne sindikate.

Pregarška sindikalna podružnica, kamor spadajo zidarji iz Pregarja in bližnjih Huj, šteje sedaj 123 članov, od katerih je bilo lani 11 proglašanih za udarnike. Zanimalo

daj so bili zidarji sezonski delavci. Delali in služili so od pomladi do jeseni, po vseh svetih pa so pospravili orodje tja do velike noči.

Če bi bil zidar medved, ki pozimi spi, bi že šlo, toda ravno v mrzlih mesecih je treba še več za pod zob in tudi družina porablja več. Ta skrb je trla do sedaj kot mlinski kamen zrno vsakega zidarja. Res, da ima večina brkinskih zidarjev tudi manjše posestvo, da so kmetiči-zidarji, kmetje-proletarci, toda mnogi jih je, ki imajo le hišico in družino. Sedaj pa je že gotovo, da bo poskrbljeno za delo tudi pozimi. Obrtna zadruga jim bo tudi v tem v veliko pomoč.

Ta čas so že na delu. Na Pregarju so letos sezidali in pokrili dve poslopji, na vrsti sta še drugi dve. Samo v Pregarju bodo letos obnovili 47 stavb. Omeniti je še treba, da so pregarski zidarji že letos do 1. aprila napravili pri obnovi 859 udarniških ur.

S svojim požrtvovalnim delom s svojo delovno disciplino in zavednostjo znatno prispevajo k obnovi naše dežele. Zato jim je ljudstvo hvaležno. Njihov zgled pa naj služi nam vsem!

A. B.

Nove naloge jugoslovanske industrije

Pogozdovanje Slovenije

Ni je zapreke

V jugoslovanski industriji sta bili leti 1945. in 1946. posvečeni obnovi. Zmogljivost industrije se je v času vojne zmanjšala za 30 do 50%. Vojne škode je bilo 2,5 milijarde din. Za obnovo so bile izkoriščene vse sile, vsi viri, vse možnosti. Obnova je dobila množični značaj, pomen svojevrstnega plebiscita. Nikoli doslej še ni bilo takega elana delavskega razreda, takih sposobnosti za pravilno improvizacijo in aplikacijo teoretičnega znanja. Prve mesece po osvojitvi so delavci delali redno prostovoljno. Milijoni delovnih ur so bili darovani za obnovo. Ob koncu leta 1946. je bila jugoslovanska industrija v glavnem praktično obnovljena. Na nekaterih področjih je zmogljivost že dosegla predvojno.

In že se je jugoslovanska industrija posvetila svojemu nadaljnjemu razvoju in znižanju proizvodnih stroškov. Predvina in tkanin, olja, usnja, stekla, vžgalic, umetnih gnojil, strojev, testenin, piva, mila so konec preteklega leta izdelali že več kakor pred vojno. Če postavimo produkcijo pred vojno na 100 točk, so bili v januarju 1946 na 100 točk, so bili doseženi v oktobru naslednji rezultati: prehranbena industrija 432, tekstilna 176, usnjarska 170, obutvena 167, gradbena 345, kemijska 106, lesna 142, kovinarska 113, elektrotehniška 207, povprečno za vso industrijo 228 točk.

Padec cen

V teku prvega polletja 1946 so se znižale cene pri cementu in mavcu za 20 do 45%, pri taninu 10, oken-skem steklu 17, ostalem steklu 30, pri modri galici 35, pri tekserjih in podkvalh za 7, pri bombažnih tkaninah 38, sodih 16, konfekcij 12. V drugi polovici leta so padle nadalje pri kmetijskem orodju in strojih za 30%, umetnem gnojilu 23, sodih 50, karbidu 15, gumasti obutvi 30 do 40, tekstilnem blagu 10 do 30, tekstilnem papirju 10 do 25%, povprečno pri vseh izdelkih za 15 do 35%.

Industrijska proizvodnja je imela že lani svoj okvirni načrt. Bila je to šola za veliko petletko.

Načrt so izpolnili v prehranbeni industriji v višini 112%, v tekstilni 158, v gradbeni 178, lesni 96, kovinarski 102, elektrotehniški 106, kemijski 38, v industriji usnja in gume 98, v vsej industriji skupno 124%.

Pravi pogoji

V novi Jugoslaviji je bilo to mogoče, ker so bili v njej takoj podani vsi pogoji za tako velike uspehe. Predvsem je imela država ljudsko oblast, ki je pravilno postavila smer, vse ekonomike. Ustvarila si je takoj državni sektor, ki je bil sposoben, da je smernice v polni meri uveljavil. Poleg vsega pa je gradila na zavesti, poletu in požrtvovalnosti delavskega razreda, v silnem duhu udarniškega in tekmovalnega, ki sta postala stalna metoda dela. Končno je dobila niz zakonskih in organizacijskih ukrepov, industrijsko statistiko, enostavno računovodstvo, kontrolo proizvodnje. Že pred zakonom o nacionalizaciji privatnih podjetij državnega ali republiškega pomena je državni sektor sodeloval v proizvodnji s 70%.

Tako je jugoslovanska industrija prestopila prag prvega leta velikega načrta za industrializacijo in elektrifikacijo države. V tem letu jo čaka prvenstvene naloge organizacijsko pripravljalnega značaja, ki bodo odločilnega pomena za končno izpolnitev načrta.

(Po «Industrijskem biltenu»)

Delavska brigada najboljša organizacija dela na jugoslovanskih poljih

Naravne neizdatke, ki so zadelo kakor vso Srednjo Evropo v pretekli jeseni in zimi tudi jugoslovanske dežele, so postavile jugoslovanske kmetijske delavce v letošnji setveni kampanji pred ogromne naloge, ki so jih pa povsem za dovoljivo izpolnili. Vprašanje nove organizacije dela na prostiranih poljih je bilo nad vse pereče. Našli so edino primerno rešitev v sovjetskem zgledu, kjer je delo na poljih organizirano s pomočjo delovnih brigad in desetk, le da so to organizacijo dela prilagodili krajevnim potrebam.

Pri taki organizaciji dela se je postavila kot glavno vprašanje le še kakovost opravljenega dela. Traktorist je moral skrbeti, da je bila zemlja globoko zorana, ker je le tako lahko najdalje ohranila največ vlage, ter da je bila pravočasno obdelana. Poskrbeli so, da so bili delavci plačani ne le po tem, koliko zemlje je kdo obdelal, marveč tudi po tem, kako je bila obdelana in naknadno še, kako po obrodilu. Pri tem bodo seveda vzeli v poštev tudi vse vnanje (vremenske, semenske, gojitvene) vplive. Naloga sindikalnih organizacij je, da z vsemi sredstvi podpre tak sistem dela in plačila.

Naloga kmetijsko-strojnih postaj pa je, skrbeti, da so vsi stroji do trenutka, ko se prične uporabljati, tudi dejansko za delo sposobni, popravljani, izpopolnjeni. Kmalu bo nastopil čas žetve, in tedaj bodo morali biti kosilni in mlatilni stroji za delo povsem uporabni.

Končno so si kmetijsko-sindikalne organizacije privzele nalogo delovati na to, da bodo imeli vsi poljski in tudi sezonski delavci primerno urejeno stanovanjsko vprašanje.

ELEKTRIFIKACIJA BOSNE IN HERCEGOVINE. V Sarajevu je bilo ustanovljeno posebno podjetje za elektrifikacijo republike. Podjetje sedaj dovršuje gradnjo hidrocentrale v Bogatičih pri Sarajevu. Pri Jablanici prav tako gradijo veliko vodno centralo.

Nacistični okupator je v zadnjih štirih vojnih letih izropal tudi slovenske gozdove, temelje slovenskega gospodarstva. Zato so, kakor poroča «Ljudska pravica», v prvih povojnih letih močno pospešili njih obnovo. Po načrtu za preteklo leto so pogozdili na novo 770 ha, izpopolnili 890 ha starih nasadov in izčistili 400 ha gozdov. Porabili so skoraj 5 milijonov sadik in 5,7 tone želoda. S prostovoljnimi množičnim delom je bilo posajenih domala 1,2 milijona sadik. Zaradi suše pa se jih je oprijela povprečno le polovica.

Letos so se lotili predvsem gozdnih drevesnic, ki so bile večinoma zanemarjene. V 70 stalnih gozdnih drevesnicah imajo sedaj do 15 milijonov sadik, borovih, smrečjih, mecesnovih, dugazlije, kostanja, jesena, javora, akacije, topola itd. V državnem sektorju nameravajo letos pogozditi 600 ha, izpopolniti 560 ha, izčistiti 500 ha nasadov in gozdov. Gozdna semenarna v Mengšu, edino tako podjetje v vsej Jugoslaviji, pripravlja letno 20 vagonov storžev in iztrosi iz njih 5 ton smrekovega semena. Drevesnicam bo v veliki meri pomagala do dobrih sadik.

OD VSEPOVSOD

V VRSTI JUGOSLOVANSKIH USNJARN. V zadnjem prvomajskem tekmovalnem dosegla prvo mesto tovarna čevljev Peko v Trzinu. V petih mesecih je njen delovni kolektiv presegel proizvodni načrt povprečno za 13,8% in dosegel največjo zmogljivost v vseh 36 letih, odkar tovarna stoji. Delo je v vseh oddelkih normirano, izdelki so tipizirani. Tovarna ima 15 udarnikov. Peter Rotar je bil proglašen za udarnika že tretjič.

USPEH SLOVENJGRASKE USNJARNE. V Mostah pri Ljubljani imajo v kemijski tovarni parno turbino s 450 ks. V času okupacije je bil njen veliki transmisijski jermen skoraj uničen. Spričo posebne izdelave jermena, kakršnega v Jugoslaviji doslej ni bilo mogoče najti, je nastala nevarnost, da bo delo v tovarni obtičalo. V slovenjgraški usnjarni, kjer izdelujejo specialno tehniško usnje, so spričo tega poskusili izdelati primeren transmisijski jermen. V 14 dneh je bil dosežen uspeh. Jermen je dolg 19,20 cm, debel 20 mm. Jermen je docela odporen proti visoki temperaturi in vlagi, sestavljen pa je iz treh slojev.

MREŽE BREZ VOZLOV. V SZ uvažajo sedaj za ribji lov mreže brez vozlov. Take mreže so za 20 do 25% lažje od mrež z vozli in trajajo mnogo dalje. Tudi njihova odpornost je za 30% večja. Končno je njihovo vlačenje po vodi mnogo lažje. Mreže brez vozlov izdelujejo s posebnimi stroji, ki hkratu sušejo konec in pletejo mrežo.

Visoke gore okrog Vranduka se naslanjajo eno na drugo, po vijugasti tesni si med njimi krči pot reka Bosna in tik ob njej se vije cesta. Živo je letos v tej tesni. Zbrala se je v njej mladina iz vse Jugoslavije, da zgradi svojo drugo progo. Tudi Cazinci so med njimi. Dogradili so si v prostem času barako za kuhinjo in zaklonišče pred slabim vremenom.

Na delo v tem kraju so se že privadili.

«Tu ni problem ne gora ne so teska. Kakor hočeš, oblikuješ zunanji videz zemlje.» Sredi polja srečaš tablo: «Tu bo železniška postaja.» Vse naokrog pa ni ničesar drugega kakor opuščen polje. In vendar je vsakomur jasno, da bo jeseni tam zares postaja.

Takoj za vogalom je predor. Nad njim ogromen bel napis: Vranduk. Odprtina predora je visoka nad 3 m in je vodoravno predeljena v dve nadstropji. Najprej vrtajo spodaj, nato zgoraj. Nazadnje porušijo že vmesno plast.

Mladinci delajo pospešeno. Prazne vozičke pehajo v predor, s polnimi se vračajo in na njih gro-

made težkega sivga kamena, kakor da je granit. Nihče se ne ustavlja. Nihče ne spregovori besede.

Predor sega z vranduške strani že nad 500 m globoko v drobovje gore. Zunaj nič ne kaže, da bi se bilo mnogokaj spremenilo v njej, toda zavest, da je 500 m že za gradnjo njih neobičajno zmešana.

Prvih 10 m v predoru je pot lahka. Do tja sega svetloba od zunaj. Nato pa nastaja mrak, zmerom temnejši, in zrak postaja zmeraj gostejši. Prah in plini legajo na pljuča, da postaja glava težka in telo trudno. Pri 250 m smo srečali mlade minerje. Z bolvani podpirajo strop ob svetlobi karbidke.

«Kako gre?»

«Gre, gre, pa se ustavi,» se nam nasmehe mlad Makedonec, «in zaboli glava, pa gre spet dalje.»

Mladinec, ki je z nami, nas povede prav do konca. Stopamo hitreje, toda zrak je vedno gostejši in težji. Spotoma srečujemo mladince, ki čistijo predor. Na koncu so štirje minerji pod nadzorstvom inženirja. Z električnimi kompresorskimi svedri vrtajo v kamen. Deset mladincev naglo odkopava ruševine zadnje eksplozije.

«Naglo, tovariši, kmalu bo tu drugi posad in dotlej mora biti vse gotovo,» bodri komandir.

Tod ne smemo postajati. Vsak čas bo razpadlo kamenje odstranjeno in bodo zataknjene mine. Tedaj se bodo vsi umaknili. In bo sledilo nekaj eksplozij. Nastopili bodo novi delavci, odstranili nasuto kamenje, navrtali nadaljnji meter skale. Polagoma postaja predor vedno globlji, sleherni dan za dva in tudi za tri metre s te in prav toliko z one strani.

Mladinci delajo noč in dan v šestih posadih. Težko prodira človek v kamnito goro. Z velikimi napori. A vendar prodira! Tedaj nas prevzame čustvo spoštovanja do teh ljudi, ki delajo pod težkimi pogoji, naglo, vztrajno, skrajno požrtvovalno, z ljubeznijo do dela.

Ko smo se vračali, je šlo hitreje. Zdaj pa zdaj je švignil mimo nas in utonil v temi voziček, ob njem nekaj mladincev. Zdaj je iz teme odjeknila pesem, hip pozneje se je zasvetil pred karbidko bel napis na ventilacijski cevi:

«Ni je zapreke, ki je ne bi obvladali!»

Sele ko smo bili spet zunaj na svežem zraku, smo se do kraja ovedli te resnice. Tedaj nas je ustavil namestnik brigadnega poveljnika.

Poln je zavesti velikega dela, ki kipi v gori.

«Tudi tu v predoru,» se začne pogovor, «se pri najtežjem delu kuje bratstvo narodov. Na čelu minerske brigade, med delavci pri kompresorjih je Italijan Mario Livio in zraven njega Grk Fotis Silivorski in z njima so Srb Rade Milutinović pa Dalmatinec Mate Klarič, Bosanec Baniz Ardišić in Abdul Omerović, vsi izbrani minerji, preizkušeni že na lanski progi med Brčkim in Banoviči.

Angel Karalijčev Baj-Rožen Kamenov

Angel Karalijčev je bolgarski književnik, ki pripada skupini «septembarcev», ki se je vezala z revolucionarnim septemberskim pokretom iz l. 1923. Pisatelj je glasnik bolgarskega kmečkega življenja: poleg svojih «pesmi v grozi» je napisal več dobrih potopisov in del za deco.

Kako se je upri baj-Rožen, kakor pravi rak brzici: ne in ne! Trikrat se je oglasil pri njem predsednik in ga prosil:

— Baj-Rožen, k tebi smo prišli. Ti si krajini. Onstran je gozd. In tvoja zemlja! Ko preide v skupno ljudsko njivo, ji bomo popravili brazde od Srednjega loga do Jasenove goli. Ravne bodo kakor sveča. Veliko delo smo pričeli. Zbrali smo 120 ljudi. Ti boš 121, da le pristaneš.

— Ne pristane! Je odsekaj Rožen Kamenov. Ne dam očetove Kamenove njive.

— Tvoji bratje so pristali vsi do enega.

hruško, ki se je z nje osulo drobno listje in so bila tla kakor pokrita z razmetanimi zlatniki, pa se je sklonil, da pripravi plug. Matejče je pribral dva grintava voliča, črnega, ki je bil nekdanj hud borec, da si je rog odlomil, in belega, tihega, ki je celo življenje pokorno vlačil plug v brazde.

— Dedek, s hruške sem videl: Se en traktor prihaja. Preorali bodo zemljo, dedek, hej!

— Naj si z njima preorje svoje glave! Prinesi jarem! Pograbi vrv in vleci ravno! Dve zaplati bova izorala.

Voliča sta počasi zanihala za malim vodičem, ki je stopal pred njima s privihanima hlačnicama in nogama, ki ju je zmočila jutnja rosa. Čudno se je pobilskavalo odpadlo listje pod hruško. Lemež je zarezal v mehko zemljo, da je listje kar odrfotalo. Na drugem koncu je baj-Rožen okrenil plug. Pogledal je brazdo in menil:

— Ali vidiš, Matejče, kako globoko brazdo je izoral tvoj ded!

— Kaj globoko! Ko bi videl, kako traktor orje, bi kar zajalil. Dedek, pa zakaj ne daš njive? Bi tudi mi skupaj z vsemi ljudmi pričeli obde-

lovati, zakaj slišiš od črede kakor garjeva ovca?

— Kaj si dejal? Daj, ponovi! Če te ožgem enkrat z bičem, pa boš imel garjevo ovco! Izgini odtod hajduk, hajduški! Nič mi ni treba tvoje pomoči!

Fant je popustil vrvi, odstopil za hruško, naslonil čelo na razpokano skorjo drevesa in solze so se mu vile po licih. Nobenega glasu ni bilo čuti, samo ramena so mu podrljavala. Odkar mu je oče padel na fronti, se je sirotec naučil plakati sam zase in brez glasu, da ga mati ne bi čula.

Baj-Rožen pa je pognal voliča, izoral dve, tri brazde, se ozrl na fanta in žalost mu je legla na srce. Sredi njive je ustavil, stopil k Matejču, ga pogladil po plavih laseh:

— Ne joči, moj fant! Nehaj! Drugič pa ne govori tako svojemu dedu. Zakaj me žališ? To njivo varjem, da je ne požro volkovi, ker hočem, da bo tvoja. Si videl, koliko listja se je osulo po zemlji? To liko zlatnikov je pod njo. V njivi je kotel. Velik kotel, zakopan že tisoč let. Da bi bil srečen in da bi ga

ti našel! Stopi, midva bova speljala plug, pa se bova pogovorila. Popoldne pa bova spekla pogačo. Stopi!

Tisti večer je baj-Rožen v Grbavčevi krčmi popil tri poliče komovice. Grbavec je prisedel in ga nagovoril:

— Ti le počakaj, pa boš videl, kaj bo. Ti ljudje niso za delo. Polovico bodo razmetali brez reda, drugo bodo pokradli. In če tiso godrnjalo umolkne, ga nihče ne bo popravil in bo zarjavelo kraj meje. Ne daj jim njive! Na kaj lahko računam pri teh divjih ljudeh, ki so prišli iz gozda? Daj, izpij še eno!

Zapadel je prvi sneg. Zakril je prve žitne klice. Stari so se zbrali poleg ognjišča v zakajenih krčmah, mladi zadržniki so zavijali rokave. Pričela se je večerna šola. Uredili so kovačnice. Od nekod so pripeljali še dva traktorja in ju razstavili. Zapela so železna kladiva. 73 fantov je zgrabilo motike in lopate in so kopali prekop od streme do Srednjega loga. Kopali so od zore do mraka, sneg jih je zasipal, roke so jim spole. (Nadaljevanje na 8. strani)

FIZKULTURA NA VASI

Doseči naloge, ki stojijo pred novim fizikalnim gibanjem, je cilj vsake osnovne fizikalne organizacije, pa naj bo v šoli, v tovarni ali na vasi. Naše dveletno delo je pokazalo lepe rezultate, vendar pa se s tem ne smemo zadovoljiti. Stremimo moramo za izboljšanje dela, da najdemo pravilne oblike in način dela, kar bo potem lahko omogočalo še večje in boljše uspehe. Ustavili se bomo danes pri delu v fizikalnem aktivu na vasi. Vemo, da ljudje širijo fizikuro v različnih razmerah — šole ali pa tovarne v mestu imajo čisto gotovo drugačne možnosti in pogoje za fizikalno delo, kot je pa to na vasi. Predvsem je v mestu več možnosti za sistematičen trening, društva lahko nudijo aktivom neposredno pomoč v fizikalnem orodju, v prostorih, telovadnicah in telovadščicah, v kadru itd. Na vasi pa je to drugače. Često se izgovarjajo, da ni orodja, da ni pravih prostorov itd. Vse to nam služi za izgovor, da je nemogoče prenesti fizikuro na vas. — Prišli smo do teme, ki jo bomo danes obravnavali.

Najprej moramo pogledati, kakšni prostori nam lahko služijo za fizikalno delo. Skoraj v vsaki vasi imamo prosvetni dom, v mnogih vaseh pa so na razpolago celo telovadnice ki so sicer večinoma prazne, a to nas ne sme ovirati, saj si marsikatero orodje lahko naredimo sami. Ti prostori nam služijo pozimi, a poleti za to ni več problema. travnik, steza, potok, gozd ali niso to lepe možnosti?

Osnova vsemu delu je pripravljanje in razvijanje sposobnosti posameznika, da bo lahko izpolnil svoje naloge. Fizikura na vasi se mora prilagoditi potrebam ljudstva, kakor tudi samim terenskim prilikam, ki nudijo pogoje za razvoj. Važno je predvsem, na kakšen način in v kakšni obliki bomo gojili fizikuro na vasi. Predvsem moramo zbuditi zanimanje ljudstva, kar bomo dosegli s populariziranjem in oživljenjem tako zvanih ljudskih športov. Ljudski športi se gojijo s sredstvi, katere si fizikurist nabavi in pripravi sam, brez stroškov in mu vendar nudijo poleg splošnega dviga moči tudi razvedrilo. Vzemimo lučanje kamna, vlačenje vrvi, metanje palice ali kola, kar je na vasi zelo priljubljeno. Dalje hitri ter vztrajnostni tek, tek čez zapreke, skok v dalj z mesta, skok v višino, skok ob palci, preko jarka, to so lahko-atletske panoge, ki se lahko gojijo s primitivnimi sredstvi, prostora za to je pa na vasi več kot dovolj. Veliko zanimanje čutijo na vasi za tako zvane fantovske igre: „metanje“ (rokoborba), metanje noža, izbijanje kola, jahanje itd. Ti elementi, ki jih ljudstvo pozna, se zanimajo zanj, zbuja pri njem željo po udejstvovanju — ti elementi morajo služiti kot osnova za fizikalno delo na vasi. Sistematična vadba ima namen dvigati zmoglosti slehernika, da bo v končnem tekmovanju lahko pokazal čim boljše rezultate. Kompleksno tekmovanje vseh fizikalnih aktivov vsebuje ravno one parče, ki nam služijo za osnovo dela. Tekmovanje v posameznih panogah (v lučanju kamna, ali vlačanju itd.) se mora vršiti skozi vse leto, da fizikul-

turnik že pri tem tekmovanju vidi, do kakšne stopnje je razvil svoje sposobnosti. Poleti organiziramo tekmovanje v panogah lahke atletike, v plavanju, jahanju, akrobatiki, igrah itd., pozimi pa v zimskih športih. Pereče je vprašanje kadra, kar pa rešujemo s pomočjo fizikalnih vadiateljskih tečajev. Na ta način tudi to vprašanje ne bo več tako pereče. Sleherni fizikalni vadiatelj pa mo-

ra vedeti, da je na vasi mnogo možnosti za razvoj fizikulture, da mu vsaka najmanjša stvar (palica, vrv, kamen kol itd.) lahko dobro služi in pomaga pri delu.

Prenesti fizikuro na vas, se pravi — prenesti jo med najširše ljudske množice in s tem doseči prvi najvažnejši cilj fizikalnega dela — množičnost.

(Po „Poletu“)

Ljubitelji Ponziane

V nedeljo se je tržaška Lj. Ponziana po dveh neuspešnih tekmah na tržaškem stadionu (z Lokomotivo 0:4 in s Spartakom 1:2), zopet

Prizor iz tekme Lj. Ponziane — Zelezničar

znašla in po krasni tehnični in kombinatorni igri, s katero je navdušila vse prisotne, premagala sarajevskega Zelezničarja in si zboljšala že brezupni položaj v kvalifikacijski lestvici. Svoje zmage je dosegla šele v drugem polčasu, ko je zopet predvedla svoj stari način igre. Vsi deli moštvo so popolnoma izpolnili svojo nalogo, najboljši pa so bili Giannini, Tomasini, Karlin in Stivoli. Pri gostih so podali najboljše igre Nedarič, Golac in Martinovič. Gole so zabili: Tomasini in Karlin za Lj. Ponziane in Medarič za Zelezničarja. V drugem polčasu so Tržačani 30 minut igrali samo z 10 igralci.

Ostali rezultati jugoslovanskega prvenstva so: Partizan-Kvarner 5:0; Metalac-Rdeča zveza 1:0; Spartak-Hajduk 2:1, Budućnost-14 Oktober 3:1; Dinamo-Pobeda 5:0.

Dobri rezultati lahkoatletov v Piranu

Lahkoatletski prireditelj v Piranu, ki jo je organiziral ZDTV, se je zaključila z naslednjimi rezultati: Tekma v hoji na 5 km: 1. Corsi Ezio (Kraljič) v času 27'46"; 2. Gavorčin Graziano (Sv. Ivan) v času 27'56"; 3. Tomé Giordano (Sv. Marko); 4. Ferluga Silvano (Sv. Vid); 5. Gustin Giulio (Sv. Vid); 6. Kocijančič Rino (Rdeča zvezda, Ankaran).

premagali Zelezničarja

Skok v daljavo (ženske): 1. Sulčić Mariuccia (Sv. Ivan) 4,16 m; 2. Bavčer Lija (Skedenj) 3,76 m; 3. Suban Neva (Skedenj) 3,66 m.

Skok v višino (ženske): 1. Sulčić Mariuccia (Sv. Ivan) 1,20 m; 2. Sluzari Graziella (Piran) 1,15 m; 3. Bavčer Lija (Skedenj); 4. Mazzaroli Egle (Skedenj).

Tek na 80 m (ženske): 1. Sulčić Mariuccia (Sv. Ivan) v času 11"5; 2. Buronel Luciana (Kraljič) v času 12"1; 3. Peliner (Piran).

Skok v daljavo (moški): 1. Derkar Tullio (Skedenj) 5,77 m; 2.

Contento Ferruccio (Piran) 5,55 m; 3. Trani Romano (Piran) 5,53 m.

Met diska (moški): 1. Corsi Italo (Piran) 30,45 m; 2. Venier Bruno (Piran); 3. Contento Ferruccio (Piran).

Tek 800 m (moški): 1. Bemb Umberto (Col) v času 2'24"; 2. Ravalico Guido (Piran) 2'25"; 3. Gropazzi Luciano (Sv. Ivan) 2'28".

KOSARKA. Tržaško pokrajinsko prvenstvo: Kvarner-Col 32:25; Redivo-Kvarner (ženske) 12:8; Morganov pokal: Rojan-VOM 48:33; Skoljet-Sv. Vid 52:17; Arzenal-DSZ 34:26; Barkovlje-Greta 2:0 (par forfait); Ravberjev pokal: DSZ-Rinaldi B 20:13; Vesna-Magdalena 30:6; Tomažič-VOM 35:4. Pino Tomažič zmagovalac kolesarske dirke »Stofla«.

KOLESARSTVO. V nedeljski kolesarski dirki za juniorje na 38 km dolgi progi Barkovlje-Devin in povratek, je zmagal Tomažič Pino s povprečno hitrostjo 40,710 km na uro. Ostala mesta so zasedli: Nadizar Livio, Spechiari Mario, Usaj Ennio, vsi s časom zmagovalca, Biaggi Edoardo, Fonda Luciano itd.

Cirkuška predstava na nogometnem igrišču v Glasgowu

V Glasgowu je bila dne 10. t. m. odigrana nogometna tekma med reprezentanco Anglije in reprezentanco kontinenta. Angležem, ki jih svet pozna kot hladne računarje, je uspelo pretentati FIFA (Mednarodno nogometno zvezo) in z njo skleniti sporazum o nogometni tekmi, s katero so hoteli zopet spraviti na noge angleški nogomet, ki je zadnja leta zgubljal tla pod nogami ter s tem vodilni položaj v svetu. FIFA je naselila in, kar je še slabše, naselila so tudi države, ki so v njej včlanjene, tudi Italija in Češkoslovaška, ki ju štejejo med najmočnejše države v nogometu. Čudno je zares, da sta ti dve državi sodelovali vsaka s po enim igralcem v tej reprezentanci kontinenta, ki je bila prvič babilonsko skrupulacelo, drugi pa sestavljena iz igralcev držav, ki se zdaleka ne morejo podati prave slike evropskega nogometa. In s tako, v naglici in iz vseh vetrov vkup zmetano, nepripravljen in nevigrao enajstorič, ki naj bi zastopala evropski kontinent, se je angleška reprezentanca poigrala kakor mačka z mišjo ter zmagala s katastrofalnim rezultatom 6:1.

Ni tu vprašanje, kako bi morala biti sestavljena reprezentanca kontinenta. Poudariti pa je treba, da bi njen nasprotnik v igri sploh ne smela biti Anglija, če je bilo že sploh potrebno, da se kontinentalna reprezentanca sestavi in nastopi. Anglija ni več nogometna sila, proti kateri bi moral nastopiti cel kontinent. Da je to res, so dokazala na angleških igriščih moštva posameznih evropskih držav, posebnost moskovski „Dinamo“, ki so angleške enajstorič gladko porazila.

Naj bo že karkoli, dejstvo je, da je FIFA naselila, da sta naselili Italija in Češkoslovaška; dejstvo pa je tudi, da se Angleži ne morejo hvaliti, da so premagali kontinent, kajti v njegovi reprezentanci niso igrali nogometaši držav,

ki v nogometu zavzemajo vodilna mesta. Angležem niso naselile ne Sovjetska zveza ne Jugoslavija, ne Madžarska.

Nogometna tekma Anglija-kontinent pa se je že izpridila tako, kot so strokovnjaki v teh državah napovedali: v navadno cirkuško predstavo.

Titova štafeta

Dne 13. t. m. se je pričela po vseh krajih Jugoslavije, iz najoddaljenejšega kotička prostrane jugoslovanske domovine, pomikati proti Beogradu najpomembnejša izmed vseh fizikalnih manifestacij: Titova štafeta, s katero bodo milijoni delovnih ljudi nove Jugoslavije na Titov rojstni dan — 25. maja, izročili v Beogradu svojemu ljubljenu maršalu pozdravne čestitke in hkratu obveze za prvo leto petletnega gospodarskega načrta, s katerimi hočejo preseči načrt.

Svoje čestitke in obveze bodo poslali rudarji iz Idrije, Raše in drugih rudnikov Jugoslavije, mladinci s proge Samac-Sarajevo, tisočeri in tisočeri graditelji cest, kmetje, kovinarji, železničarji, tekstilci, umski delavci, skratka vsi narodi Jugoslavije. S štafeto bodo manifestirali svojo ljubezen do maršala Tita.

V Sloveniji so izhodišča proge za štafeto v Crnomlju, Ratečah, Planici, Dolenji Lendavi, Majšpergu, Gorici in Sežani. Vse proge se bodo združile v Ljubljani in od tod se bo nadaljevala skupna proga preko Novega mesta do Samobora, kjer bodo štafeto palico izročili hrvatskim tekačem. Skupna dolžina vseh glavnih prog znaša 1374 km, vendar je dejanska dolžina mnogo večja, saj bo samo v novomeškem okraju znašala preko 600 km.

Deseterboj in deseterborci

Najtežja lahkoatletika disciplina je nedvomno deseterboj. Clovek, ki se posveti tej lahkoatletiki panogi mora imeti v sebi združenih več lahkoatletskih zmoglosti. Mora biti dober tekač, skakalec in metalec. Poleg tega pa mora biti še skrajno borben.

Če se malo ozremo na zgodovino deseterboja, takoj vidimo, da so bili skoro vsi dobri deseterborci odlični metalci. Zaradi tega je kmalu prevladovalo mnenje, da morajo biti vsi deseterborci v prvi vrsti odlični metalci, če hočejo doseči uspehe v tej panogi. Če pogledamo svetovne rekorde v deseterboju, vidimo, da so bili pretežno izraziti metalci. Tako je bil n. pr. bivši svetovni prvak Sievert najprej metalec krogle, pozneje pa se je posvetil deseterboju. Tudi pri sovjetskem deseterborcu opazimo isto. Tem atletom je seveda težko doseči ono

hitrost in spretnost, ki jih zahtevajo teki in skoki.

Zaradi tega so spoznali, da mora biti deseterborec najprej dober sprinter, kajti večja je verjetnost, da bo postal sprinter dober skakalec ter deloma tudi metalec, kot pa da bo metalec dosegel dobre rezultate v skokih in tekih. To tezo je praktično potrdil sovjetski deseterborec Kuznecov, ki se je iz sprinterja razvil v deseterborca. Njegov rezultat preko 7000 točk pa dokazuje, da je to dosegel predvsem s svojo hitrostjo.

Verjetno je, da se bo bodoči svetovni prvak v deseterboju razvil iz sprinterja. Ameriški strokovnjaki so prerokovali, da bi celo Owens v dveh letih specialnega treninga izboljšal Morrisov svetovni rekord 7900 točk.

Odgovorni urednik
ZAGAR BOSTJAN
Tiska Zadruga tiskarna v Trstu

Baj-Rožen Kamenov

(Nadaljevanje s 7. strani)

kale od mraza, toda v obeh jim je svetil čuden blesek. Ko je topla sap potegnila čez polja, so končali. Priklicali so zidarje z Balkana, da so napravili dno iz kamna in cementa za bistro Stremo.

— Ljudje, ljudje, — je majal Grbavec baj-Roženju z glavo. Koliko denarja so zapravili! Kako so izmogli ljudje! Izmlili so si vrtove v Srednjem logu. Zaman so se potili. Pomladanske sape so naglo osušile mokra tla. Po njivah so znova zdrdrali traktorji, tokrat štirje. Zadrugniki so s sieklom pokrili grede in pripravili sadike zgodnje povrtnine. Dvesto njiv so posejali z avstralskimi bučami. Seme je bilo, kakor da je od prošla. Prekopali so vrtove in njivice z malimi prekopi. Dekleta so izplela z motikami ves plevel z ljudske njive. Po vsem zelenem kraju so odmevale pesmi.

Zito je raslo, čeprav ni bilo dežja

in je bilo temno zeleno, ker je traktor izoral zemljo globoko, da se je napila vode, ko se je otajal sneg. Suha sapa je baj-Roženovo njivo oparila. Zito je kar od kraja porumenelo.

— Prevarali so me bratje. Vzeli so dobro zemljo, mene pa so postavili na kraj. Ko bi deževalo! Drugače mi bo zito propadlo.

Ko je nastala poletna suša in je zemlja razpokala, so zadrugniki spustili vodo Streme v prekop in zalili ves Srednji log. Namočili so vrtove, zalili buče, izpustili vodo na koruzna polja, jo dvignili s štirimi električnimi črpalkami, da se sjele po vinogradih. Zene so se prekrižale.

— Takega čudeša še nismo videli. Voda teče po gričih.

Natovorili so vozove s krvavo rdečimi paradižniki, paprikami, krompirjem in bobom. Orumenele so buče. Klasje na ljudski njivi je oklenilo. Baj-Roženovo zrno pa je ostalo drobno kakor mušice. Vitice njegovih buč so vzcvetele, sadu pa niso dale. Korenine so pričele veneti,

zemlja je vpila po dežju. Ravno v čas žetve je betezni enorogi Roženov vol legel in poginil od starosti. Zadrugniki pa so pobrali snope z njive in se na kraju vasi pripravili na mlačvo. Pripeljali so dve mlatilnici. Baj-Roženovo zito pa je ostalo na osiroteli njivi poleg gozda. Baj-Rožen je bil skoraj ob pamet zaradi skrbi. Najprej je stopil do Grbavca, da bi mu posodil nekaj denarja.

— Nimam, Rožen, se je potožil krčmar. — Ko bi imel, bi tebi najprej dal in šele potem drugim, toda nimam. V mestu pa je banka. Pojdi tja in jih prosi! Ljudje so dobri in ti bodo dali denarja na posodo. Za poroka pa me ne zapiši, ker sem se zaklel, da ne bom nikomur več podpisal.

Baj-Rožen se je odpravil po cesti v mesto. Potekel je dan, dva, trije. Njega še ni bilo nazaj. Tedaj je predsednik zadruga stopil do traktorista Dima in mu naročil:

— Naprezite pet, šest vozov z mlatiči in pripeljite snope onega revca, ki mu je vol poginil! Jutri bomo

spustili na pašo kraj gozda živino. Zito pa pripeljite na skupni pod, a ga ločite od ostalega! Mlatiči so ravno polagali revno baj-Roženovo snopje na pod, ko se je siromak vračal iz mesta, truden in prašen, obupan. Nekaj ga je zbadlo, ko je uzi nizek kupec na podu. Prihulil se je predenj po pasje, spoznal svoje zito in vzrojil:

— Kaj počnete? Kdo vam je dovolil, da jemljete moje zito? Mar vas ni sram? Eno oko ste opazili na slepcu in še tisto mu hočete iztakniti.

— Ne vpilj, baj-Rožen — se je oglasil Dima s poda. Niti zrna ti zadruga ne bo vzela. Sklenili smo, da ti snopje prepeljemo z njive in ga omlatimo na našem podu, ker ti je vol poginil. Prinesi vreče, da ti nasujemo zrnja. Kar delamo, delamo zaradi tvojega sina. Bil je dober clovek. Ko bi ostal živ, bi bil sedaj z nami. Tako je, baj-Rožen.

Osramočeno je Rožen Kamenov odrevenel, potem pa se je okrenil proti vasi in ni rekel nobene besede.

V ušesih pa so se mu še oglašale Dimove besede: Ko bi ostal živ, bi bil sedaj z nami....

Jesensko deževje je razmehčalo trdo zemljo. Po ožgani meji je vzklila nova travica. S hrushke so se osurli rumeni sadeži na njivo poleg gozda. Spet se je pričela setev. Sonce se je dvignilo že dve kopji, baj-Rožen pa se ni nikakor mudilo, da bi zapregel in oral. V bližini je traktor brazil ljudsko njivo in brnel kar zmagovalce. Ko je Dima z njim pridrdral do meje, se je baj-Rožen postavil predenj in zamolklo dejal:

— Brazdi, Dima, vozi se na mojo njivo! Dam ti jo.

In lemež se je globoko zaril v njivo na meji. In samotna njiva je vzdrhtela kakor nevesta ob prihodu težko pričakanega ženina.

— Kaj pa kotel, dedek? se je oglasil Matejček.

— Kotel, fant, ta je niže doli, v skupni njivi. Spoznal sem to letos. Naberil suhljadi v gozdu, da bomo spekli pogačo za Dima! Pa naglo stopi!